

Татар
1-48

شورا

№ 16

1908

۱۶ نومبر ۱۹۰۸ =

اورنבורغده اون بیس کونده برحققان ادبی
فنی و سیاسی مجموعه در

محرّری: رضا الدین به فخر الدین

ناشرلری: محمد ساگر و محمد زاکر اصفیقلر

«شورا»

مجموعه نيك بابلاری او شېبو تر تېپېده بولنور:

- (۱) مشهور آدملىر والوغ حادثه لىر. بو بابده ايسكى ويگىلردن بىر بيوك آدمنىڭ ترجمهء حالى درج اولنور، پادشاهلردن بىر ايدىلىگى وقت مەكتلرنىڭ تىسقه چە جغرافيه تارىخى سويلەنور.
- (۲) مقاله لىر. بو بابده ادبى، تارىخى، اجتماعى مقاله لىر بولنور.
- (۳) تربيه و تعليم. بو بابده حفظ صحت، تدبير منزل تعليم، مکتب و مدرسه، شاگرد هم معلملرگه دائر بندلر يازلنور.
- (۴) كشفیات و اختراعات.
- (۵) متنوعه. مملكت ايچنده و طشندە اولان هر تورلى خبر و معلومات يازلنور.
- (۶) تقرير و انتقاد. يگى چىقىش اثرلر (كتاب، رساله و غزته هم ژورناللر) حقندە معلومات و بىر يلور.
- (۷) اجمال سياسى. روسيه نىڭ ايچنده و طشندە اولان ايكى هفته لك سياسى حاللر قىسقلق ايله بيان ايدلنور.
- (۸) مراسله و مخابره. سوال و جوابلر و هر تورلى مکتوبلر يازلنور.
- (۹) حكايات. اشعار. لطائف و مقاللىر.

ناشر لىرى: محمد شاكر و محمد ذاكر رامبيلقىلر. محررى: رضا الدين بن فخر الدين

آبونه بدلى: يىللىق دورت روبلە - ۶ آيلق ۲ روبلە ۲۰ كاپك.
«وقت» ايله بىرگە آلوجىلرغە يىللىق بدلى ۳ روبلە، ۶ آيلق ۱ روبلە ۸۰ كاپك
ممالك عثمانيه ده و سائر مملكتلر ده:
سنه لك بدلى - ۱۵، يارم سنه لك ۱۰ فرانق در.

Оренбургъ, редакция «ШУРО» }
Orenbourg. Russie Rédaction «Chouro». } آدرس:

شورا

آبونه بدلی : سنهك : ۴، آلتی آیلق ۲ روبله ۲۰ كاپك،
 «وقت» برلن برگه آلوچیلارغه :
 سنهك ۷، آلتی آیلق ۳ روبله ۸۰ كاپك در .

آدرس :

Редакція «ШУРО» Оренбургъ — Rédaction du «Chourou» Orenboug.

نومر ۱۶

اورنبورغه اون بیش کونده بر چققان علمی و ادبی مجموعه در .

شهر آذربایجان و الوغ حادیر

صفا گری خان

(باشی ۱۵ نچی نومبرده)

صفا گری بودنعه قزانه کر و ب خان اولدیغی
 صوگ مسقوا طرفدارى اولان مسلمانلار
 مسقواغه : «خورشادنه بیکه ابراهیم خان
 قزی ایله بولاد میرزا مسقوا طرفنده لر،
 اگرده مسقوادن شاه علی پیارلور اولسه آنی
 قبول ایدرلر و صفا گری خاننی ده اورنندن
 قوغارلر، مسقوا اداره سینه تابع اولورلر»
 دیه یازدیلر. اوشبو سببن مسقوا طرفندن
 قزان اوستنه هسکر پیارلری و قزانلور ایله
 صوغش بولدی. مسقوا عسکرینک برنسی
 مغلوب اولوب، قزانلیردن قاچدیلر و ایکنچی
 برنسی ده صوغشوب، مسلمان و چیرمیشلردن
 اسپرلر آلوب قایتوب مسقوا ده بنون خلق
 حضورنده اسپرلرنی اولدردیلر. بو واقعه
 ۹۴۲ - ۱۵۳۶ ده ابدی .

قزاندی جان علی خان اولد رلدیکسی
 صوگ قزان خلقی، خانلق ایدر ایدر نکرار صفا گری
 نی چاقدیلر. صفا گری وقت اونکارماز دن قریبدن
 قزان شهرینه کلوب کردی و تخت که چیقوب حکم
 ایدرگه باشلادی .

قزان خلقلری صفا گری که جان علی دن
 طول فالمش اولان سیون بیکنی نکاحلندردیلر.
 قزان خلقی همیشه ایکی فرقه اولوب، بری
 قزانک مستقل طور مق طرفنده و ایکنچسی ده
 مسقوا طرفنده اولوب، مسقوا مرادنچه
 حرکت ایدر لر و هر بر الوغ و کچوک ایشلرده
 و یلیکی کنار گه خبر و پروب طورلر ابدی .

۹۳۳ - ۱۵۳۷ ینوارنده صفاگری خان مورم طرفینه وارمش ایسه ده مسقوادن هسکر چیقدیغنی ایشدوب قزانه قایتوب کندی. مسقوالیلر قزاننی ضبط ایدر ایچون دیه زور هسکر یباررگه حاضرلندیکلرنده صفاگری خان طرفندن ایلهیلر کیلوب صلح سورادیلر. مسقوالیلر ایلك حالدده صاحنی قبول ایتمادیلر ایسه ده بو خصوصه قریمدن صاحب گری خانندن هم مکتوب کلدیکسی سبیلی چار ناچار قبول ایتمدیلر.

۹۴۷ - ۱۵۴۰ دکابرنده صفاگری خان نیزنی دمورم طرفلرینه هجوم ایندی ایسه ده بر طرفدن مسقوا عسکری وایکنچی طرفندن اوزینک ناتارلری ایله شاهعلی قارشو کلدی، بونلر ایله بر قدر صوغشدیغی صوگ قزانغه کیرو قایتورغه مجبور اولدی.

صفاگری ننگ بولاد مبرزاکبی دشمنلری ومسقوا فائده سینه حرکت ایدوچیلری خط بازوب مسقوادن قزانغه عسکر یبارلمکنسی اوتندیلر، اگرده بویله اواسه صفاگری خاننی طوتوب مسقواغه یباره چکلرینی وعده ایتمدیار. فقط بو وقتده مسقوا اوستنه قریم خان صاحب گری خان کله-کده اولدیغندن مسقوا کنازلگی قزان خائئلرینک مرادینه امثال ایده آلمادی. صاحب گری خان صوغشده غالب اوله آلمادیغندن مسقوالیلر شادلانیلر وقزان طرفینه جاسوسلر یباروب، قزاننی قاینانورغه کرشدیلر. فقط بو دفعه ده بولاد مبرزای اوزینک قولندن اش کلمیه چکنی اعتذار ایدوب یازدی وهورشادنه بیکه ده ابوان غروزیغه: «قزان بقه در، مسقوا بپوکلنه در!» دیه هادلیق مکتوبی بوللادی.

۹۵۳ - ۱۵۴۶ تاریخنده مسقوا کنازلگی مسقوا ایله وائقه دن قزان اوستنه عسکر یباردی. بونلر هر ایکسی بر کون وبر ساعتده قزان شهرینه کیلوب یقوب برگه قوشلدیلر (۱). قزان خلقینک بو واقعه دن اصلا خبرلری یوق ایدی. اوشبو عسکر قزان اطرافینی یاندردیلر، بونده ایسه خاندنک اوزبنه مخصوص اولان بنالری ده باندی. کوب آدملرنی اولدردیلر. کوب غنیمتلر وکوب اسیرلر آلوب کیرو قایتوب کندیلر. صفاگری خان مجرد ظن ایله می با که دلیل ایله اثبات ایدمیکسی صوگنده می اوشبو حادثه حقنده قزانده اولان بعض ناتار تورهلرینک قاتشی وارغنی بیان ایدوب، شوناردن بعضیلرینی قزانن قوغدی وبعضیلرینی اولدرتدی. اوشبو تورهلرینک طرفدارلری صفاگری خانغه آچغلانیلر وایوان غروزی اسمینه خط یاروب، عسکر سورادیلر و صفاگری نی اوتوز عدد قریم تورهلری ایله برلکده طوتوب وبره چکلرینی سوبلادیلر. ابوان، عسکر یباررگه وعده ایدوب اوشبوتوره لرگه مکتوب یازدی، فقط آکا قدر صفاگری نی قولغه آلوب طوررغه قوشدی. خائن تورهلر صفاگری نی قولغه آلورغه حاضرلندیکلرنده صفاگری بونی سیزوب، اوزینک اتباعلری ایله قزانن چیقوب قاچدی. اوشبو وقت

(۱) بویله هسکر یبارماکنک سبیلی قارامزین: «قزانلیر عهدلرینه وفا ایتمادیلر، همیشه مسقوا یرلرینه کروت تلاب وجفا ایدوب بیزار ایتمدیلر» دیه یازدیغی حالده نه کبی عهدنک وفا ایلمادیکنی ونه یرده مسقوالیلرگه جبر وجفا سالدیلرینی کوسترما مکده در. روس تاریخ کتابلرینی پک دقت ایله مطالعه ایدرگه تیوشلی.

قزان شھرىنىڭ ايجىندە قىتئە و صوغىش چىقىدى . قىزىلچىلار قىزانلىلار ابكىسى طرف اولوب صوغىشىلار وھىر ابكىسى طرفدىن كۆپ آدملىر تىنى و ضايىع اولدى . اوشبو وقت سىد اولغان كىناز ايله باغقى تورە لىر ايوان غىرونى غە غىط ياروب اوزلىرىنە خانلىق ايجون شاه علىنى يياررگە صورادىلار و روسىيەگە صادق و مخلص اولمىچىلارنى ئەند ايتدىلار ، بىناى عليه مسقوا ياردىمى ايله كلوب شاه على ، خان اولدى و بىر آيدىن سوڭ قىزاننى تاشلاپ يىنەدىن قاچدى . بو وقت صفا گرى اوزىنىڭ خانىنى سېون بىكە آتاسى اولان نوغاي كىنازى يوسىنى مېرزا حضورنىدە طورر ايدى . قىزانە قىتئە ھېمىشە باصلمادى ، قىزان خىللىرى تىكرار صفا گرى خاننى قاچدىلار . صفا گرى ايسە اوچونچى مرتبە قىزانغە كىرۇپ تىختكە اوطور دى . چورە مېرزا كىمى منافىق تورەلرنى او لىدىرىدى و بونلارنىڭ اتىباغلىرىدىن يىتمىش سىكسان قىر تورەلەر قاچوب مسقواغە ايوان غىرونى حضورىنە كىتدىلار و قىزان اوستىنە عىسكىر آلۇب كېلۇپ قىزاننى بىرگەلب آلاچقىلارنى وەدىە ايتدىلار (۱) .

ايوان غىرونى ۱۷ ياشىنە چىقىدىغىندە خانون آلدى ، اوزىنە « قىسىر » تىتولنى وېردى و اوزى سر عىسكىر اولوب ، قىزان مېلىكتىنى ضىبط ايتىك قىتئە ايله بىر نچى دفعە اول رىق سىفرگە چىقىدى . بو واقىعە ۱۸۵۵ - ۱۸۵۸

(۱) بو خالاردىن خىبردار اولدىغى سوڭ صفا گرى خان قىزان خىلقىنە انابت ايتماز اولدى ، اوزىنىڭ صاقچىلىرىنى دە نوغاي عىسكىرلىرىدىن تويدى .

تارىخىندە دىكابدە ايدى . فقط بو سفر ايوان ايجون مبارك اولمادى . يىغىمور ياروب يوللار بوزلدى . توب و پووشقىلار يوللارغە باتوب قالور ايدى . نىز غوروددىن ۱۵ چاقىرم مسافە دە اولان « يىلنە » گە بىك تىورلى مشىقت ايله ابكىچى قىورالدىە يىتدىلار .

ۋىداغە اوستوندىن واردىلارندە بوز اوستىنە صوغىقىدى و بوزوانلۇب كۆپ نرسە صو توبنە كىتدى .

ايوان غىرونى ايسە سفر مشىقتىدىن عاجز اولوب مسقواغە كىرۇپ قايتوب كىتدى . (۷ نچى مارتدە مسقواغە قايتوب كىرمدىر) . بىلىسكى قومانداسىندە اول رىق عىسكىرىنى قىزانە صفا گرى اوستىنە يياردى .

قاسىم دە اولان شاه على خان اوزىنىڭ عىسكىرلىرى ايله مسقواغە ياردىم ايجون سفر ايدوب بىلىسكى عىسكىرىنە قوشىلدىلار و بىرلىككە قىزان غە كىتدىلار .

صفا گرى خان بونلارنى آرچە قىرندە كوتوب طورمقە ايدى . روسلارنىڭ آلدە اولان عىسكىرلىرى ايله اوچىراشوب صوغىشىلار ، لىكن اوشبو صوغىشە صفا گرى عىسكىرى بوزولدى . « آزوق » اسىملى بھادر و غىر مشهور شوغىشچىلار مسقوالىلار قولىنە اسىر توشدىلار . قىزانلىلار اوچ آلور ايجون غا لىتىسكى قىرپە سېنە كىلدىلار ايسە دە بو بىردە دە مغلوب اولدىلار دىك شھرىنى بھادر « آراق » بونە اولدىلدى (۱۸۵۵ - ۱۸۴۸ نچى يىل اوتكابر نە) .

صفا گرى خان قىزان شھرىندە اوزىنىڭ

اولد بۇغندە باشى دە ۴۰ دە اولمشدر (۱)

(۱) بوگلمه اوبازنده «زى» بيلغەسى بوينده «نادر» آوانده اولان قتلوقاي قارت بالالارى قولنده اولان ايسكى شجره دن بر نىسخه كوچروب بيارمشلر ايدى . شونك بر بىرنده «محمد امين بهادر خان و بر كان تارخانلق بىرليغيدر . ولايتى قزان شهرنده تارىخ طقوز ي زىكرمى بر ايدى ، ديه واينكىچى اورندهده : «پنه ايول (۲) فتح صفا گرى بهادر خان اور . بلغارى شهرينه و بىرگان تارخانلق بىرليغيدر . تارىخ طقوز يوزده اوتوز اوچده ايردى ، مبارك ماه شعبان اوسطمه و بىرايدى» ديه يازلمشدر .

سراينده ۹۵۶ - ۱۵۴۹ تارىغندە مارت (صفر) آينده وفات اولوب ، خاتونى سىبون بىكمه ايله ايكى ياشنده اولان اوغلى اوتامبىش گرى قالىدى (۱) . صوگك نوبت اولان خانلقى ۱۴ بيل مقدارنده اولمشدر . بوگما كورە قزانده خانلقى تخمينا ۲۲ بيل اولوب ، وفات

(۱) صفا گرى خاننگ قبرى سيون بىكمه منارەسى

باننده اولدىخى ظن ايدلنه در .

مقاله لر

ظن ايدوب : «بىچاره فيل! آرزغته اولسهده ايمدى حر بندن استفاده ايت! اوز كنگ اورنگنه بوروب راحت ايله !» ديه زنجير و بفاوينى آلمشدر . فقط فيل هبچ قوز غالماي اولگى زنجيرلى و بفاولى وقتى كى طور مقده اولمش و اصلا بورمامشدر .

ايشته عجايب بر حال! فيل حر بتنى تابدى ، فقط كنديسى هميشه اولگى اسپرلگى كى باصقان اورنده اولگىچه طور مقده در .

خاتونلر ، قزلر ، ايرلر و بالالر جيله سى اوشبو فيلنى كوره لر ، فقط هميشه اولگىچه طور دىغى سببندن اوزينه «احمق فيل» لقبى و بىر مشلر در . زيرا اوزينك بفاوسوز و زنجير سىز

آمرىقا فكر لرى

فيل

۱۹

« نيورق » شهرنده حيوانات باغچه سنك چلبر و بفاولر اياه اوزون وقت طور مش بر قارت فيل واردر . بونى ايسه وحشى و اوصال ديه ظن ايدوب تىبر زنجيرلر ايله باغلامشدر و آباقلر بى بفاولاب فويشدر .

بو حيوانلرنى تربيه ايدوچى ذات كونلر ذك برنده بونى قزغانوب ، همده ضررى تىكماس

ایشتمگان و کوکئلر گه اصلا کلمگان و کلوی ده
ممکن بولمغان هاملر ، هنر و معارف وارلغن
بیلوب همیشه ده اولگپچه او هام زنجیرلری
و جهالت بغاولرنده طور اولسه کز بیلو کز که
انسان اولدیغکز حالده سز نك عقلکز مذکور
فیل عقلینه کوره پک کوب اولوش کیم درجه
ده در ! .

۱۲

تیمر

اگرده کوکده اولان خلقلر بزم اوشبو
کچکنه گنه اولان یرمزی کوروب آنده اولان
شبلر نك کولکیلرندن کولار بولسه لر ، انسانلر
نك میزانسیز ، نوزسیز سوزلرندن کونلر ایله
ایچلری قاتوب کولوب طور مقلری لازم
کلور .

بزم آره مزده : « اگرده الله بولسه ایسی
بز کورر ایسک ، عالمنی یارانماز دن ایسک نه
حالد ایسی ؟ اگرده بولسه نه یرده بولور ؟
هر نرسه گه کوچی بته طورغان بولسه بیس
سیکونت ایچنده عمری آلتی آیلق حیوان
باراته آورمی ؟ آلور ایسه آنک عمری نیچوک
بیش سیکونتک اولور ؟ » دیه سوبلانوب
یور وچیلر واردر . بویله بعثلر کوبراک آکلومی
اوقی طورغان شاگردلر و آکلومی اوقونه طور
هان مدرس لر ، آکلومی یازا طورغان شرح وحا
شبه اهللر نك کوب بولدر . اما حکمت دعواسینی
ایدوچیلردن بو بولغه کر کانلر ایسه : « دنیا ده
بار بولغان نرسه لر گه دلیل بار ، لکن الله بار لغینه
دلیل یوق ، شونک ایچون اول بولماز غه کرک ! »
باخود « نیندای گنه بولدر بولسه ده کورر گه

قالدیغنی بیلماز و هر یتمندن اصلا خبردار اولماز
ایس .

آدم بالاسی کشیه بولغان عیبلر نی کورر گه
بیک ما هر در ، حیوانلر ده اولان عیبلر نی دهی
بنگل کورر ! فقط بز آدم اولغلری جهله مز
اوشبو فیل ایله بر روشده طور دیغمز دن هیچ
برمز نك خبری یوق !

فیل اوزینه ویرامش حریتندن
غافل و حریت نعمتنی جاهل ایسه بسزده
بعینه اوشبو فیل مثالنده اوزمز نك حریت مز دن
غافل و حریت نعمتندن جاهلمز .

یوزلر و بیگلر ایله هاملر ، فیلسوفلر ،
فاضلر ، بالالری نی صوفر نادانلقدن ، او هام
و خرافاتدن آزاد ایتمک ایچون عمرلری بارنچه
غیرت ایتدیلر و کوبسی ده اوشبو بولده جانلر
ینی فدا ایلدیلر . فقط بزلر همیشه اولگی باصقان
یرمز ده طور امز و اوزمز ده حریت وار ایدیکندن
اصلا خبر مز یرق و بونک بیوک نعمت ایدیکن
لازم درجه ده بیلومز کوبدن یوق !

میلیونلر ایله انسانلر تمام اوشبو فیل
روشنده خرافات و تقلید زنجیر و بغاولری اوز
رنده طور لرلر . درست ! بغاولر آلتیشدر ؛
لکن بو انسانلر نك شوندن اصلا خبرلری
یوقدر ! اوشبو سببدن آله بارر ایچون بر
آدوم یورمازلر و اصلا حرکت ایتمازلر .

بیوک آدملر ، یول باشچیلری سلامت
نه برده ایدیکن ، کمالت نیچوک حاصل اولدیغن
تماما تعریف ایتیشلر و بلدر مشلر در ، اما بزلر
همیشه اولگی باصش اورنمز ده طوروب بر
برمز ایله قچقر شیمقه و صوغشیمقه ، کونچیلک
ایدوب و آلداب عمرلری تلف ایتمکله مز .

اگرده آلدکزه کوز کورمگان ، فولاق

کچکنه گنه تيمر کيسا گنه ميلبونلر ايله بويل
نوزان کبی واق کيسا کلر بولنور. فقط اوشبو
اڭ واق کيسا کلرنی دخی کيسا کلندروب
بولمک طوغروسنه بو کونکی علمنگ کوچی
بتشمايدر. شرننگ اپچون «بولوب بولمی ا»
ديه دهوا ايتنه لر.

کوز اوگنده اولان ميلبونلر ايله تيمر
کيسا کلری کورلمبلر فقط فکر ايله بوله رگه
ممکن اولغان واق کيسا کلرنی بالفعل بولوب
بولمغاننگ سببی نه شيدر؟

ماده دن مرکب اولغان شيلرننگ بولنورينه
بر چک بولور ايسه بولنه بولنه نه يرگه
باروب طوقنالاچقدر عجيبا! بو تيمر ده اولغان
قاتبغلق (هيچ يوق ايگان) نه يردن حاصل
اولمشدر؟ «ا کس» نوری ايله فارالديغنده
تيمر جزلريننگ آراسی آچبق طورغانلغی
معلومدر.

عام پک آفرون بارادر. شيلرننگ اصلارينه
پک اوزاق بنشدر. آدم اوغلی اوزی بيلمگان
نرسه نی انکار ايتوکه آرتق آشغوچاندر.

بولدزلر قوپاش تيمر سنده يوردبکری
کبی تيمر کيسا کلری اثيرده يورمکده ايدیکنی
علم اثبات ايتمشدر. تيمرنی اوت ايله پک
قاتبغ قزدر اولسه کڭ آپاق اولور. اوشنداق
اثيرده کوچلی حرکت اولسه آندن هم آق نور
حاصل اولور (اثيرده اولان تيمر کيسا کلری
نور ویر).

ای ايبده ش ا کونی تونی يانگده اولنه
طورغان تيمر حقتده هلمک پک آز و آنده
اولان عجيب سراردن خبرسر اولور ايسه کڭ
الله تعالانی بيلمک طوغروسنده اولان خبرکڭ نه
درجه ده اولاچقدر؟

وتابارغه ممکن، اگرده الله بولسه ایدی آنی
هم کوررگه ممکن بولور ایدی ا» ديه لر. بو
سوز نادان فلاسفه لر یا که باشلرینی نادانلقه
سالوچی فلاسفه لر سوز لريدر.

فلک عالماندن «لالاندی» اسملی کيسه
«کوکلرنی رصد ايله قارادم. الله بوق! ا»
ديبور.

بوننگ بو سوزی ايسه فرسقه ننگ:
«بن قورت گوده سینی بيک يغشی تغنیش
ايدوب قارادم، آنه الله بوق! ا» ديه سی
قبيلندندر. حالبوکه آدم بالاسی کوره وپيله
طورغان دنبا، فرسقه ننگ قورتندن کوب کچکنه در.

کوکلرده ميلبونلر ايله يولدزلر، ميلبونلر
ايله چافروم يرلردن يوروب طوره لر. قوپاش
باتا، طوغادر. بز بونلر حقتده بيلور بيلماز
سؤاللر کينوره مز جواب وبررگه قولمزدن
کله دیکي صولک انکار ايدرگه کرشه مز.

ای افندی! قولنگه کچکنه گنه تيمر
کيساگی آل! سن بونی قاتبغ نرسه ديه
بيلورسن دگلمی؟ بوننگ کيسا کلری بر
برينه بيک محکم قاتشوب وياشوب طورادر

ديه بيلورسن دگلمی؟ شول تيمرنی صالحون
برگه قوپار ايسه کڭ گوده سی دخی کچکنه لنور.
بوندن ايسه آننگ جزلری پک نق قاتشيمان
و پک قاتبغ بابشيمان ايدیکی معلوم اولور.

در واقع شول تيمر جزلری بر بريله هيچ
ياشمامشدر. حتی جزلرننگ بر برندن براقلی
کوک اولان بوانلرننگ بر برندن يراق
اولمقلرندن دخی آرتق يراقدر. اوشبو قاتبغ

تيمر نوزان بورتکلرندن کوب کچکنه گنه
اولان کيسا کلردن جيولیش فقط غابت گوزل
و محکم صورتده تزلنوب قوپامشدر. اڭ

ایلانوب بته چکمز، اول دگیزدن کلمک و دگیزگه کیر و قایتهمق سوزلرینه بنم ذهنم یتمی، باریسی ده بوش سوزلر بولور.

ایشته تامچیلر شو بله سو یلاشدیلر، کوب بیلوچیلک دعوا سینی ایتدیبلر. بونلر سوز لرندن ده بوشانوب بتمکانلر ایدی هواده اولان آق بولوت قارالوب کندی، کوك كوگروب یغور یاوارغه باشلادی ویلغه روشنده آغوب کیلوب اوته گی اوج تامچینی ایر کسزاب آلوب کندی. بر مدت باردیغی صوگ زور- یلغه غه توشدی و آندن ده دنیا زورای دگیز گه کروب کندی. دگیزگه باروب کر دیکلری صوگ تامچیلر ده اوزلرینک نه قدر نادان، ذهنسر بوق یرده دعواچی ایدیکلرینی بیلسوب شاشوب قالدیلر. اوزلرینک نه روشنده بوند. کیلوب چیتقلرینی هیچ بر تورلی صورتلی آلهادیلر.

ایشته انسانلر ده هر تورلی سوزلرینی سوهلرلر، اوزون وتیران دعوالر قیلورلر، فقط بیلدیکلری نرسه لر آنچق اوشبو تامچیلر مقدارنده در. انسانلر الله تعالادین کبلدیله روپو دنباده بر ایکی ساعت طوروب، اوزلرینه لازم اولان وظیفه لرینی بتردیکلری صوگ کبر والله تعالاکه قایتاچقلردر (والیه ترجمون). انسان نعمت ایچنده اولدیغی حالده آشا حکومت ایدن شی، ازلی و مساواندن عبارت اولان حکومت دیهوقرانبه در. انسانلر کامل مغلوقلر اولسه لرده سبب و واسطه لرده کهبک کوبلکی سببندن بونلر ده نقصانلق کورلور.

سو تامچیلرینک ایکنچی بر تامچیلرین ایر مهسی یوقدر. فقط بعض تامچیلر خوش برلرده بورلر، بعضیلر ده بهراق برلرده اولنوب،

نیباغراشارلغی بارنده طور وچی چبن شول شارلقنک بارلغندن ده خبردار اولماز. زیرا آنک عقلی بونی ادراک قیاور درجه ده کبک دگلدر. سنک بیلگانک ایسه طوغروسی شول چبنک شارلق صوندن ساچراب توشکان کچکنه بر تامچی مقدارنده غنه در.

سن دنباده طوراسن اوزکنی الله تعالی، حکمی ایله اوراب آلمشدر. حالبوکه آنی کوررگه و بیلوگه ایمان چاتقیسندن باشقه اصلا ممکنک بوق. اگر ده فچقر شوب و دعوالاشوب بوروب شول چاتقینی ده ضایع ایدر اولسک بو دنباده آنی بیلورک قورالردن تمام محروم قالاچقسین! وندن ایسه خبرک اولسون!

۱۳

سو تامچیلرینک سوزلری

صحراده بر تاش اوستوننده اولان اوج تامچی سو، اوز آرالرنده بویله سویله شه لر ایدی.

— : دنباده بیک زور دگیزلر اولوب، گویا بزلر شوندن کلهش ایشمز.

— : گویا بزلر شول زور دگیز روشنده یصالمش ایشمز و بوفسقه عهرمزده اوزمزده دگیزلر ایشمز.

— : بتون سوزکز باغسندن آخربنه قدر بورنغی قارچقلردن قالمش اکبات و بوش سوزلردر! اول سوزلر درست بولسه بزنی بولوت آلمازدن مقدم بزنه یرده اولدق؟ ایشته تیز کوندن بوغه ایلانوب کیته چکمز. طوغروسی بز اوشبو آق بولوتدن کبلدک بوغه

ایپندن تابلش ، فرانسز ایسه بونی بیلدیگی
ایل استانبولده سلطان عبدالمجیدخان حضورینه
آلوب واروب نابشرمش اولدره. سلطان ایسه
استانبولده اولان «آثار نبویه» ایل بر برگه
قویدروب صافلاتمقده اولدیغندن فوتوغراف
ایل رسمی آلمش . بونده قوبلمش رسم ایسه
مذکور فوتوغراف رسمندن آلمشدر.

اوشبو مکتوب ، رسمی حقنه معنبر
«الهلال» مجله سی دیپور :

«طنزغه کوره اوشبو رسمنگ اصلی
اولان وخط کوفی ایل یازلان مکتوب تقلید
ایدلمش برشیدر. چونکه استانبولده اولان
آثار نبویه نی حتی بو یاقین زمانلرده
مشاهده اینمشی کیسهسه لردن کوبلرنی
کوردک ، بونلرنگ هیچ بری بویله مکتوب
واراغندن خبر ویرمازلر. بوندن باشقه
صوگ ائرلرده بویله پر مکتوب تابلدیغی
حقنه بر خبرده اوقومادق . حالبوکه
صوگ عالملر بویله شیلرگه غایت دقت
ایتمکلر و آثار علمیه لرگه یازمقلردر.
خصوصا شرق ائرلرینه افراط درجه ده
اهمیت ویرمکده لردر. بناء علیه باشقه
بر راست دلیل تاپولغانغه قدر بز مذکور
مکتوبنگ مصنوع ایدیکینه فناءت اینمکه
مز . اما حقیقت حالده مذکور مکتوب
مقوسغه یازلمش مکتوبنگ عینسی
اولور ایسه ، غایت زور بر اش اول
در ، حتی عربی اولرق تابلش ائرلرنگ
اگ الوغلرندن اوشبو مکتوبنی عدابلرگه
لایق اوله چقدر .

«الهلال» مجله سی ایکنچی بر اورنده
دیپور.

مقروب اویاسی اولور. اوشبو قبیلدن انسا-
نلر الله تعالادن غایت صاف اولوب کیلسه لرده
بو دنیاده بعضیلری صاف طورلر و بعضیلر ده
غایت پیس و مردارلق یوکلاب کینارلر.

پیغمبرمن مکتوبی

حقنه

کچن بیل پیتربورغ شهرینی زیارتمز
اثناسنده املا م معتبراندن میرزا محمد علیم
افندی مقصودوفی کندی خانه لرنده اولدیغمز
وقت رسول اکرم افندمز صلی الله علیه وسلم
مکتوبی صورتی اولمق اوزره بزلره بر فوتوغراف
رسمی هدیه ایندی . مع التشکر قبول ایندک .
اصل مکتوب خط کوفی ایل یازلدیغی همه
پک ایسکیلگی سببندن بنگل اوقورلق
درجه ده اولمادیغندن بر طرفینه عادت یازو
ایل تکرار یازلمش هم ده مکتوبنگ تاریغنه
هاند بر آزشی ده بیان ایدلمشدر.

اصل مکتوب رسمی «شورا» نك اوشبو
نومیرنده درج اولندی هم ده رسمنگ آستینه
بولنی یولغه کتوروب مکتوب تماما کوچرلدی.
اوشبوگا کوره مذکور مکتوب فخر کائنات
افندمز صلی الله علیه وسلم طرفندن مصرده
اولان قبط قومینگ باشلغی مقوس اوزرینه یاز
لمش اولدره.

۱۲۷۵ تاریغنده بر فرانسز «اخیم»
شهرینگ مناسترنده اولان بر قبط راهبندن کتاب
صانوب آلمش ده ، مکتوب شول کتابنگ

مکتوبنی نابوچی مستشرق مکتوبنگ
اوشبو سوزلرینی اوقومش:

(۱) بسم الله الرحمن الرحيم
محمد عبد الله و

(۲) رسوا يم القبط . . . هلی

(۳) من اتبع الهدی

(۴)

(۵) . . توکل بالله العظیم فی کل الاحوال

(۶) فان تولیت فعلیک بالعدل والقسط

(۷) . . هل الكتاب سیروا الی کلمة

(۸) سوا بیننا و بینکم الا نعبد الا . . لله

(۹) ولا نعو . .

بوندن سوک اوفورغه موفق اولمامش .

مستشرق اوشبو مکتوبنی تمام اوقور

ایچون اوزاق وقتلر اجتهاد صرف ایدوب

بور دیکنده محمد علیه السلامک مقوفس

اوزرینه یازمش بر مکتوبی حقدده اولان

خبرار خاطرینه نوشمش وشوگا کوره

حسن المعاطرة و باشقه اسلام نار یغزیرینه

فایتوب شول مکتوب صورتنی تفتیش

ایلمش و نابدیغی سوک شونلرنک یاردمی

ایل مکتوبنی تمام اوقومش . مسیوبلن ،

مکتوبی آخرنک مسیورینوگه خطابا دیه دره:

- محمد (صلی الله علیه وسلم) طرفندن

مقوفس فه یازمش مکتوبینک اصل نسخه

سی و عینی ایدیکنده ظنیز محکمدر . بو

ایسه قبط بطریکخانه لرنده صاقلانوب

طورمش . استبداد زماننک بطریق احوالی

بوزولدیغی سببندن بو مکتوب ضایع

اولمش ، قولدن قولغه کوچوب یوروب بر

جاهل راهب قولینه نوشدیکنده کتاب فاطره

سینه یابشدیرهش . ایشته مکتوب

مقوفس فه یازلمش مکتوب حقدده اولان

فکرمنی اوفودیغی سوک ا کسفورد

جامعه سنده استاذ مر جلیوت : مذکور

مکتوب حقدده - مجله اسپویه - ده بر مقاله

وار همده شونی کوررگه نبوش ایدیکن

تذیبه ایددی . واقعا ۱۸۵۴ (۱۲۷۱) نهی

پیل دکابرنده چیقمش مذکور مجلهده اوشبو

مکتوب طوغروسننده مصرده طوروچی

مسیوبلن طرفندن فرانسده اولان

جمعیت علیه (آفادیمیبه) اهضالرتدن اولان

مسیورینو اوزرینه ۱۸۵۲ (۱۲۶۸) ده

۱۰ نهی مارت (جمادی الاخری) ده یبار

لمش بر مکتوب درج اولنیشدر . مذکور

مکتوبده بلن دیپور : مصرده طوروچی

فرانسده مستشرقلرتدن مسیوباتبان برتلی

۱۸۵۰ (۱۲۶۶) نهی پیل - اخمیم - مناستر

نده عربچه یازلمش بر ایسکی مکتوب

نابدی . مذکور مکتوب بر ایسکی قبط

کتابی آراسینه صالند یغندن کتاب یازوینه

یاشقان ایددی . شونندن فوباروب آلور

ایچون مکتوبنی صو ایل چلاتدی ، فقط

بو چلاتومکتوبنک یازوینی خیلی بوزدی .

مکتوب کاغذینی تیگزلر و اوفورغه طر

شور ایچون ایکی پیلا آراسینه فسدروب

قوبدی . سوکره دن اوفورغه اجتهاد

ایددی . فقط بعض کلمه و بعض بوزولغان

حرفلرنی اوقومقدن باشقه بر حاصل

چبقاره آلمادی .

مکتوبنک رسمی شول وقتلر ایل - مجله

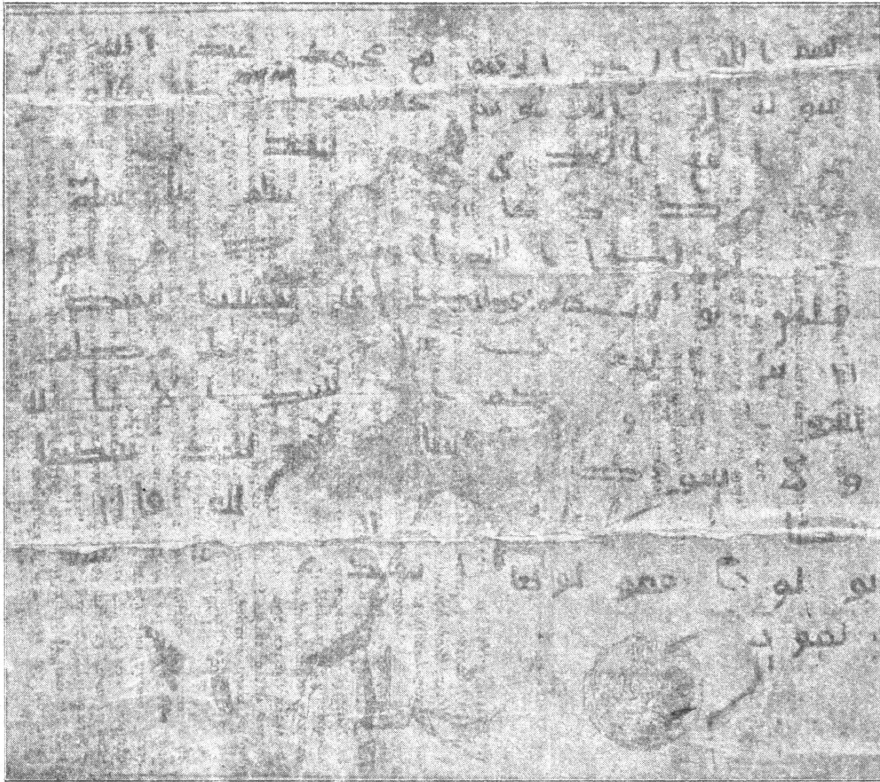
اسپویه - گه درج ایدلمش همده رسمی

بعینه بزم - الهلال - ده نشر ایدیکمز

رسم کبیر ، فقط یازولسری خیلی مبهم .

مکتوبنگ تابلوی راست اولسه بوندن
صوڭ ایکنچی مرتبه ضاح ایتمازلر، خصوصاً

مقنده بلن فکری اوشبودر. لکن بوڭا
قارشو رینونه کبی جواب ویردی؟

رسول اکرم طرفندن مقوقس اوزرینه کوند رالمش مکتوبنگ
عیندن آلمش رسم.

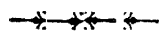
- (۱) بسم الله الرحمن الرحيم من محمد عبد الله و
- (۲) سوله الى المقوقس عظيم القبط سلام على
- (۳) من اتبع الهدى اما بعد فاني اد
- (۴) هوك بد عاية الاسلام فاسلم
- (۵) تسلم بو تيك الله اجرک مرتين
- (۶) فان توليت فعليك اثم القبط
- (۷) يا اهل الكتاب تعالوا الى كلمة
- (۸) سواء بيننا وبينكم الا نعبد الا الله
- (۹) ولا نشرك به شيئا ولا يتخذ بعضنا
- (۱۰) بعضا اربابا من دون الله فان
- (۱۱) تولوا فقولوا اشهدوا باننا مس
- (۱۲) لمون

الله
رسول
محمد

فرانسه مجمع علمبسی (آقادیهبهسی) بویل
اهمیتلی بر شینی ضایع ایتدرماز. شمول

مکتوب بو کونده نه یرده در؟ هافیتی
نه اولوب قالدی؟ هر حالده شوپله روشک

ثابتدر (۱). امام بخاری و امام ترمذی «محمد رسول الله» ده اولان اوچ کلمه، اوچ سطر اولرق یازلمشیدی دیورلر (۲). فقط برنجی سطر اوست طرفندن اعتبارا ایدیهی بوقسه آست طرفندن ایدیهی؟ بو طوغور و لوده آچیق بیر معلومات نابا آلهادق. گرچه علی بن سلیمان الدمننی المالکی برنجی سطر «محمد» ایکنچی سطر «رسول» اوچونچی سطر «الله» لفظی ایدی دیسهده (۳) برنجی سطر توباندگی یا که یوقاریدنمی؟ ایدیکن بیان اینتاماش. آنک توتیبی شویله اولچغنی بیامکان کشی بوقه بیلمگانی ایسه یوقاروده قانغی سوزده وتوبانده قانغی سوزدر ماهده سیدر. اگرده یوقارودن باشلانغان اولسه بونک رسمک کورلش مهر آکا موافق، بوقسه خلاف اولچقدر.

روسیه ده

اینارودیس مکتبلی

یگی تورلی مکتب و مدرسه لر . ناتارلرنک درس کتابلری . ملی معارف مکتبلی . ضررلی فکرلر سرایتی . ترجمه قامیسیه سی . قرارلر .

قزاندی بولغان ، نزارودنی اوچیلشجه دهریکتورلرینک اسپیزدنده ، مسلمانلر آره

- (۱) جامع الصحیح ج ۷ بیت ۵۵ . صحیح مسلم ج ۲ بیت ۱۵۷ - ۱۵۸ .
 (۲) جامع الصحیح ج ۷ بیت ۵۵ . جامع الترمذی ج ۱ بیت ۲۰۷ .
 (۳) نفع نوب المغتنی شرح جامع الترمذی ج ۱ بیت ۲۰۷ .

کونده مشهور مستشرقلرنی بیغوب تفتیش ایندرمش و آنلرنک فکرلرینی مورمش اولور .

آقادییه بونی تحقیق ایندیکندن صوگ برقرارغه کلهش اولورلر . بو طوغور و لوده استاذ مرچلوث نک البته معلوماتی واردر ، برلره افاده بیورلر «

«الهلل» دن نقل ایندیکن سوز بونده تمامدر « آثار قدیمه » نک مصنوع اولوب اولمادیغنی بیلمک البته کندی عالمرینه عائد بر وظیفه اولوب ، شول طوغور و لوده سوز سویلر گه اقتدار بز یوق . اما رسول اکرم افندمز حضر تازی اوشبونده ذکر ایدلش صورتده مقوقس گه مکتوب بیاردیکی و «محمد رسول الله» دبه یوزوک قاشینه یازویاز دردیغی معلومدر .

هچرندن آلتنچی ییل «هدییه» دن قایتدیغی صوگ رسول اکرم خط یازدروب خاطر ابن ابی بانه ایله «اسکندریه» گه بیار دیکنی ابن عبد البر (۱) و ابن الاثیر (۲) و بوناردن باشقه بیوک عالمرده ذکر ایدرلر . مکتوبنک صورتی سیر کتابلرنده یازلمشدر . ابن تیمیه زاد المعادده (۳) و سیوطی هم حسن المحاضرة نام کتابنده ذکر ایلر (۴) .

پادشاهلر گه مکتوب یازدیغی وقت مهر باصار اچورن رسول اکرمنک کدوش یوزوک یاصاتوب دونک قاشینه «محمد رسول الله» دبه یازدردیغی و بو هبارت ایله باشقه هبج کیم گه بازارفه رخصت ایتمادیکی صحیح حدیثلر ایله

- (۱) الاستیعاب ج ۱ بیت ۱۳۴ .
 (۲) اسد الغابة ج ۱ بیت ۲۶۱ - ۲۶۲ .
 (۳) ج ۱ بیت ۵۱۹ .
 (۴) ج ۱ بیت ۵۸ .

سندھ ، معلم بئشدررگه مخصوص درس لار
ايلا يگي بر نوع مدرسه لار ، ياكه فنلرنى
تاتارچه اوقتوب ، شونك باننه روسچه تيلده
اوگره تيل طورغان يگي مكنبلر وجودكه كيل
باشلاوندن بونلرغه حكومتك نه كوز ايله
باقمەسى لازم كله چكندن بحث ايدلديگنى
«شورا» نك ۱۳ نهى نومرنده يازمش ايدك .

اسپيزدنك عمومى مجلسنده بو مسئله
مذاكره ايديلديكى وقت ، بوندای مدرسه
ومكنبلر آچو حقنده ، حاضرگه قدر نظام
وحكومت طرفندن تعيين ايدلگان قاعده لرنك
يوقلغى آكلاشيله شدر . بو كادليل اولق اوزره ،
اسپيزد اعضالرندين برى : پتر بورغ مسلمان
جمعيتى نك تاتار تيلنده اوقتوبق شرطيله ۳ نهى
رازراد خصوصى بر مكنب آچارغه رخصت
صوواب حكومتكه مراجعت ايتسه ده . نظام ده
آندای مكنبلر ايچون باصالغان قاعده بوقدر ،
ديبرك معارف مينيسترينك رخصت ويرمديگنى
بيان ايتدى .

شويلا ايتسه ده ، بوندای يگي نوع مدرسه
ومكنبلر آچارغه رخصت صوواب مسلمانلر
طرفندن مراجعت بولغان وقتك ، دير يكتورلر اوز
لرى طرفندن معارف مينيسترينه مراجعت ايتونى
ورخصت بيريلو طرفنى طوتونى موافق طابديلر .
يوقسه بو كى مدرسه ومكنبلر ياشرون
صورتده ميدانغه كيل باشلاز ، ديلىر .

تاتارلر آره سنده يگي نوع مدرسه لار
ومكنبلر وجودكه كيل باشلاوندن بحث ايدلديكى
زمان ، اسپيز اعضالرندين آنسيفه روف ديدى :
«احتمالكه مسلمان لرنك معلوم بر قسمى
اوچنهي نيزنى اسپيزدينك قرارى بو يونجه
عمومى معارف اوقتور ايچون ، مى مكنبلر

يتشدره باشلاو فكرينه توشمشلردر . لكن
نيزنى اسپيزدينك قرارى بو يونجه يوررگه
تلاوچيلر آلای كوب بولماسقه تيوش ايدى .
همده اول فكرده يوروجيلر يده اسكى مدرسه
لرنى اصلاح ايدوب ، آنلرنى معارف مكنبلرينه
ايلاندرو اجتهادنده بولماسلر ، بلكه آنلر اوز
باشلرينه يگيدن معارف مكنبلرى تاسيس
ايتارگه مجبور بولورلر ديه ظن ايدسه .
چونكه اسكى مدرسه لرنى اصلاح ايتوگه مسلمانلر
نلرنك اوز روحانيلىرى قارشو طور قلسرى
جهتل آنلرنى مى معارف مكنبلرينه ايلاندرك
مكن اولماز . نيزنى اسپيزدينك قرارى
بو يونجه ، مى معارف مكنبلرى يتشدررگه تلاو
چيلر ، اوز باشلرينه يگيدن مكنبلر آچارغه
مجبور اولورلر ايسه ، اول وقت رخصت آلور
ايچون حكومتكه مراجعت ايتن چكلر . بنا عليه
معارف نظارنى آنلرنى اوزى تلاكگان بر
دايره گه قوبارغه امكان فالادر .

طبيعى ، بو نيزنى اسپيزدينك قرارى
بو يونجه ، تاتار تيلنده اوقتوب مى معارف
مكنبلرى يتشدررگه تلاوچيلر روس مكنبلرينه
خوش باقمايه چقلردر . لكن خلق نيشلر ؟
مى تاتار مكنبلر نده اوقوچيلرغه هيج بر حقوق
بير لماسه ، البته روس مكنبلر نده اوقوب حقوق
(پراوا) آلورغه خلقنك معبى آرتوغراق بو
لورغه تيوشدر . اگر تاتارلر تاتار تيلنده
اوقتوبق اوزره زيمسكى ابدائى مكنبلر
وجودكه كيتررگه تلاسارلر ، بعض شرطلر ايله
بوكار رخصت ايديلورگه تيوش . لكن بو
مسئله يالگزن تاتارلر حقنده اولماپنجه روسيه ده
گى باشقه ايتاروديسلرغه ده متعلق اولديغندن اوز
باشينه آيروم قارالوب حل ايدلك لازمدر .

اوپچینی اوفروغی باندە مخصوص ترجمه قامبسیبەسی تشکیل ایتارگه رخصت آلدیغینی بیان ایتدی و دیدی :

« مادامکه ، تاتارلرنڭ درس کتابلری ایچون شویله تمام بر ادبیات وجودکه کیلگان ، اول حالده ، بو ترجمه قامبسیبەسی شونلرنڭ بارسنیده فارارغه ، پیداغوضیه وحکومت منذهنی نقطه نظرندین بونلرنڭ باراب پاراماولرینی تحقیق ایتارگه تیوشدر :

شویله بر قامبسیبە موجود بولوب طورفانته اوچینی اوفروغ ادارەسی تاتار مکتبلرنڭ حاللرینی بیلوب طوره آلاچقدر . بونلرنی تیکشروب طورر ایچون نارودنی اوچیلشجه دیریکتورلرنڭ تاتارچه بیلولرینی طلب ایتو ، البته ممکن توگلدیر . »

کتابلرنی تاتار تیلندە باصو مسئلهسنه کلدکه : اسپیزد اعضالری طرفندین بیان ایتلگان نرسنڭ خلاصەسی بودر :

« گرچه ۳۱ مارت پراوبلاسنڭ ۱۳نچی مادهسنه بنشاه : کتابلرنی تاتار تیلندە روس حرفی ایله باصو مسئلهسی حقتندە مسلمان تاتارلر بایناق طاوش چغارمه لردە ، اوگفایی کیلانته اوزلری بونڭ ایله فائده لنودن خالی قالیلر . مثلاً : کرهشنلر آرسندە اوزلرنڭ فکرلرینی طاراتور ایچون مسلمان تاتارلر اوزلرنڭ کتابلرینی روس حرفی ایله باصدروب فائده لنه لیر . »

مسلمان مکتب و مدرسه لری حقتندە اسپیزدنڭ خلاصە فراری بوندین عبارت اولمشدر :

(۱) خالص دین تعلیم خانەسی بولماغان مکتب و مدرسه لرنڭ بارسنیده معارف نظارتده

بوندین صولڭ ، اسپیزد اعضالرنندین بریسی طوروب : اوچنچی نیژنی اسپیزد ندین صولڭ مسلمانلر آرسندە حقیقه ملی معارف مکتبلری وجودکه کیترو فکرینڭ پک طارالدیغینی ، شوندی مکتبار آچار ایچون تاتارلرنڭ بر طرفندین رخصتلا صورادقلرینی وایکنچی طرفندین شوندی مکتبلر ده اوفونمق ایچون درس کتابلری حاضرلرگه باشلادیقلرینی وحتی شریعت اسلامیه بویونجه درست بولماسدهده (!) درس کتابلرینه رسملر و صورتلر قویوب باصدره باشلادیقلرینی و بونلرنڭ کوبسی روسچەدن ترجمه ، یا که روسچەدن آلتوب یا صالماش اولدیغینی بیان ایتدی .

بو مسئله حقتندە م . ن . پینیگین اوشبو سوزلرنی علاوه ایتدی .

« مسلمان تاتارلر آره سنندە نشریات اشی تشکیل ایتدی و صولڭ زمانلردە ، تاتار تیلندە عمومی معارف رساله لری و درس کتابلری ، یعنی ادبیات ملیه وجودکه کیتور ایچون معارف جمعیتلری یا صالدی ، شوندی جمعیتلر کتاب اسقلادلری ناسیس ایتدی لیر . فقط قطعی صورتنه دیمک ممکنرکه ، مسلمان کتبخانه لرنڭ کوبسنده گی کتابلر بزنڭ ایچون مطلوب بولغان شیلر اولما به چقدر . معلوم شیشکین اثرلرنڭ ترجمه لری کبی نرسه لیر بو کتبخانه لردە بغشوق مهم اورن طوته چقلردر .

شوندی اثرلردن کیله چک ضررلرنڭ بولینی آلدان کیسوب قوبارغه و شونڭ ایچوندە ، هیچ بولماسه روس - تاتار اشقولالری ایچون ، فائده ملی کتابلر ترجمه ایدوب طاراتورغه تیوشدر »

بونڭ اوزرینه ، اسپیزدنڭ رئیس : قران

معلوماتىدىن. بىر ئارتقە بىر ئالغە قاراپ تىردى.
ايلە ئوتكارلىغان غىزىز فرىستلارنىڭ دە غاقىت
ۋە جىزاسى پىك آچى اولە چىغنى تەرىفى ايتىمگە
حاجت يوقىدىر .

اول حالده مدرسلىرى ، معلملىرى ، ضىبالىلىرى
ۋە «شورا» اوقۇچىلىرىدىن صورىسىم كىلە :
غىجبا ! بىز اوزىمىز اوز مەكتەپ ۋە مدرسەلەرىمىز
حقىدە اوشىبو نارودنى اوچىلىشچە دىرىپىكتورلىرى
قدىر قاينغورتقانىز وارمى؟ البته يوق دىر .
ۋە شۇڭا كۆرەدە : مىسلىمان مەكتەپ ۋە مدرسەلىرى
پىنڭ تەجدىد ۋە اصلاحىنى ئانسىفەرۋىلىرى ، ۋە سىكىر
پىسىنىسكىلىرى ، ۋە اسىبىلىقلىرى ، ايوانوۋلىرى قاينغورت
تەلىرى ، پىلانلىرى تۈزىلىرى ، قىرار بىرەلىرى . دىرىست ،
مەعارىف مائۇرلىرى اولدىقلىرى جەھەتتە بونلىرىنى
قاينغورتقىق ۋە بونلىرى حقىدە پىلانلىرى تۈزۈمىك
آنلىرىنىڭ ۋە طىپفەلىرىدىر . يا ، بىزنىڭ اوزىمىزنىڭ
بو مەكتەپ ۋە مدرسەلەرىمىزگە ۋە بونلىرىنىڭ حال
ۋە اسىقبالىرىنىە ھىچ تەلىق ۋە مەناسىمىز يوقىمىز ؟
اوزىمىزگە مەطلوب ۋە جەھەل اصلاحات پىلانلىرى
ياصاب ، شونلىرىنى مەعارىف مائۇرلىرىنىە ۋە حىكو
مەت رىجالىنە آڭلاتقىق ، تەدىن ۋە تەرقى اشىندە
اوزىمىزگە مەعارىف مائۇرلىرىنىە ياردەم ايدىشىمىك
ھىچ ۋە طىپفەمىز دىگەلىمىز ؟

اگر ۋە طىپفەمىز ايسە بىزگە دە آزرانى
حىركىلىنوب تەدىن يولىنىە كىررگە ۋە اڭ باشلاب
مەكتەپ ۋە مدرسەلەرىمىز حقىدە ھىومى ۋە مىشترك
بىر فىكرگە جىبىلىورغە ۋە قىدىر . چۈنكى اوزاقلامى
بو مىسئىللىرى دوما دە قارالاچقىق ، شاكردىلىرى
دە اصلاح صورىلىرى ۋە ھىچ كىم صوراماسە دە
اصلاح ايتىماينچە يارامامىز معلوماتىدىن .

ف . ك .

تابع طوتىلورغە ، نارودنى اوچىلىشچە دىرىپىكتور
لرپىنڭ قارامى آستىدە بولنورغە ۋە دىرس
اوقتو ، آنا تىلىنى اسىتەمال ايتچون قوبىلغان
قاعىدەلەرگە (۳۱ مارت پىراۋىلاسىنە) بناە ،
ھىر قومنىڭ اوز آنا تىلىدە بولورغە تىوشىدىر .
(۲) خالىم دىن تەلىم خانەلىرى اولوب
روھانىلىرى قول آستىدە بولغان مەكتەپلىرى داخلىە
نظارىتە تابع طوتىلورغە تىوشىدىر .

روس - تانار اشخىقولالىرى حقىدە
اسىبىزدىنڭ قىرار ۋە مەطالعاتىنى كىلەپك نىسخە دە

بازارمىز .

«شورا» نىڭ بىر نىچە نومىرىدىن بىرىلى ،
مىسلىمان مەكتەپ ۋە مدرسەلىرى حقىدە ، قىزانىدە
ھى نارودنى اوچىلىشچە دىرىپىكتورلىرى اسىبىزد
پىنڭ مەطالعه ۋە قىرارلىرىنى يازوب كىلەمىز . پىك
يىقىن اولارقى طىن ايدە مىزگە ، اوقورغە قىزىقلى
بولماغان بولپە بىر نىرسە يازوب اوقۇچىلىرىمىزنى
ياغدىروب بىرگەنمىز . غىقولرىنىسى اوتىنمىز .
دەخى بىر ايكى نىسخە دە بو مەطالعه ۋە قىرارلىرىنىڭ
بىتەچكىنى دە اخطار ايدوب قوبەمىز .

فقط شونى دە ذىكر ايدوب كىتىمگە لزوم
كۆرەمىز ، كە : ملتىمىزنىڭ بىتون اسىقبالى ، حىيات
ۋە مەياتى مەكتەپ ۋە مدرسەلەرگە مەربوط ايدىگى ،
اوزىمىزنىڭ اسكى مەكتەپ ۋە مدرسەلەرىمىزنىڭ اول
كۆپىنچە طوررغە بارامدىقلىرى ؛ زىمانە غىسە
مواقىق ۋە اشىكە يارارلىق ايدوب اصلاح ايدىلور
گە ۋە باخود بونلىرىنىڭ بارسىنە دە قول سىلتاب
مىنظم روس مەكتەپلىرىنىە توگىلورگە تىوش
ايدىگى بارمىزغە بولماسە دە پىك كۆپىمىزگە

فریدن ، یعنی روسلر طرفندن بولاچق
هجومدن حمایه قیلورغه امر بیرلدی .

بو تارانچیلرنی اداره قطای، حکومتی
طرفندن تعیین قیلنمش بر «حاکم» بک گه
طابشرلدی . تارانچیلر حقنده قطای حکومتینه
حسابن اوشبو آدم بیره ایدی . اوزینک خد
متینه مقابل حاکم بک قطای خزینهنسندن یلغه
۳۰۰ «لان» کدوش مکافات آلا . بونک
اوستینه ده اوز قبیله سندن آلا آلد بیق قدر
نالوغ آلورغه حقن بار ایدی . حاکم بک نک
حقوق وقوتی بک بیوک بولوب هر بر تارانچیلنی طونوب
بابارغه و تفتیشسر ، حکم سزملکن آلورغه حنی
جانندن آبرورغه قولندن کیله ایدی . بونک
اوستندن بولغان شکایتلرنی قطايلر هیج قبول
ایتمی ایدیلر .

حاکم بک عادتده ، اوزینه «ماون اورق
اوز قارنداشلر نندن بر نیچه کشینی آلا ایدی .
بونلرنک برسی «ایشک آغا» اسملانوب
اوزینه کیئکاشچی ، برسی «شانگی» اسملانوب
خزیننه دار و برسی ده «موراب» اسملانوب
پوموشقه یوروچی ایدی . بو دورت تورلی
مأمور . هر بری مسلمانلردن بولسه لرده ،
قطايلر کبی چاچ اوستروب طلیمه اوروب
بوررگه مجبور ایدیلر . باشقه تارانچیلر قطايلر
طرفندن «چان - نو» اسملانوب طلم یورنورگه
حقلری یوق ایدی . هر نه قدر قطای حکو
متی اوز قولنده غی اهل اسلامنک دینن فصلا
سه ده ، تارانچیلرغه چالما کیارگه قطعیا رخصت
بیرمی ایدی .

اگر بعضا قطايلر ، «مخترم» حاکم بکلر
طرفندن بل صایون بر نیچه یوز تارانچی باشی
چابوب اوز ولدیکی خاطرگه آلتناسه ، حال شوپله

قولجه سلطانلغی و

تارانچیلر کیملر؟

(روسچهدن ترجمه)

اورتا آسیاده گئی تارانچی ملتینک نیچک وجود
گه کیلوی و «ایلی» مووی بونده مستقل قولجه سلطانلغی
تشکیل ایتولری حقنده اولان اوشبو تاریخ «قولجه
نک برنیچی سلطانی «عبد الرسول» نک اوغلینک
اوغلی اولان مرحوم عبد الباسط طرفندن اوزینک تازو
شترینه سویلانمشدر .

ع . ف .

مؤرخلر سوزینه کور : ۱۷۵۸ نیچی
ییلده ، قطايلر کاشغر مملکننده گئی «اوج طور
فان» دن قولجه اوزرینه ۶ بک عائله
کاشغر سارتینی هجرت ایتدر دیلر . بوندن
مقصداری ، اوزلرینک قولجه طرفلرنده طور
چق عسکر لرینه (مانجور لیلرغه) یتار لک آشلق
اوسدروچی کرستیانلر برلاشدرمک ایدی .
اوشبو سارتلرغه قطای حکومتی اعانت اول
رق ، چاچار لک آشلق ، ایکیشار اوگز و هر
بر عائله گه اون ایکیشار «لان» بر «لان»
(یکی سومدر) بیردی . اوشبو وقتده بوسار
تلرغه رسمی صورتده «ترانچی» اسمی
برلدی که : هر فیا ترجمه سنی «آشلق چاچو
چی» دیکدر . هر بر عائله ، قطای حکومهینه
نالوغ اورنینه یلغه ۱۲ خو (۴۸ پود) بغدادی
بیررگه مجبور ایتلدی . بو تارانچیلر قولجه ده
و «یامانو ، آرستان ، خونوخای ، فارغوس ،
چولوکسهی ، فاش ، سپینای ، اولانتای ،
کتمن ، اوشناخو هم دابون» اوللرینه برلاشدر
لدیلر . «دابون» اولی خلقینه بون تارانچیلرنی

طنچننه دوام ايتنه ايدى . اوشبو حال قىلماي .
فرانسوز صوغشېنه قدر دوام ايتدى . معلوم دركه :
اوشبو صوغش و قنده قىلماي حكومتى پك كوپ
ضرر كوردى . مصرفى كوپ بولدى ، شول
سببلى خزينه مى قىلدى . حكومت ده وقتليچه ،
قولچه هسكربنه زالونيه يباره آلمى باشلادى .
تارانچيلردن جبولغان عائله باشېنه ۴۸ پود آسلىق
قولچه ده قى قىلماي هسكربن آصرارغه بتماد .
يكندى ، بونى پورت باشېنه ۳۲ خو (۱۲۸ پود)
ه مندر ديلر . بونك اوستاوبنه هر پورتدن
يلغه برر قوى ، نالوغ ايتوب آلا باشلاديلر .
هسكربنك اوطن ، ياتورغه سالام وباشقه نرسه لر
يى ده مذكور تارانچيلر بېررگه مجبور ايتلدى .
يلر . بو وقتده ۸ مك عائله (پورت) گه يتكان
تارانچيلرغه بو نالوغلر پك آغر بولوب
اوبولديلر . اوزاوندن معلوم دركه : آرزمانده
كوپ تارانچيلر اوستېنه بېك كوپ نېدايومقالر
اوبولدى ، حاكم بىكلىر ، اوز دېن
وقان قارنداشلرېن قهقرتوب جبرلب نالوغلرېن
تولنه ايديلر . نېدايومقالرېن تولى آلمانلرېن
قظايلرغه و قولچه طرفنده قى دونگانلرگه
خدمتچى ايتوب بېره باشلاديلر . دونگانلر
بعض سبيلر سايه سنده تارانچيلردن بايراق
ايديلر . ايشته ، اوشبو زمانلرده تارانچيلر
آره سنده اوز حاللرېن رضا نوگلكلك
هلاملرې بېلنه باشلادى . بونلر بورا كلرنه
گېنى طشفه چىارمى چاق چداب طوره
ايديلر .

۱۸۶۳ نهى يللر پتدى . قىلماي اچننه گى
مسلمان دونگانلر هصيان ايتوب قظايلرېن
چېگه باشلاديلر . بوگا آچو ايتوب قولچه
قظايلرې ده ، كېنات ، « تارجى » قلعه سنه گى

دونگانلرگه هجوم ايتدى يلر . بو دونگانلر
پك طنچ طوره لر و قظايلرغه بر زبازلرې
نېمى ايدى . اوشبو واقعه نى ايشته كچ ،
تارانچيلر اوز دېن قارنداشلرې اولان بو
دونگانلرې بېك قزغانديلر . بو هجوم ،
قظايلرنك انتقامى بولغانلقدن دونگانلرېن
جېگسه لر همه سن خراب ايتوب بتره چك ايديلر .
دونگانلر ك رېسى « ياغور » اوز بېك ۳
بېك ايدى شېنى جېوب قظايلرغه پك قى
قارشى طوردى و قلعه نى بېرمادى . قظايلر
دشمانده ، كېنات بو قدر قوت كورگچ
آپترب قالديلر . « ياغور » اوشبو فرصتنى
غنيمةت بېلوب تارانچالرنك حاكم بىكى اولان
مېنم بابام هېدايىت سولگه (اوقوچېنك خاطر
نده در : بو واقعه نى عبدالباسط آغا سويلى)
مخصوص ايلچيلر بېاروب قظايلر هلبه نه باردن
صورا غان . « ياغور » نك فكرېنه كوره :
اگر قظايلر دونگانلرېن قروب بترسېلر تارانچيلرېن
ده هلاك ايتنه چكار ايكن .

بو ايلچيلر بابامه كروب پوه و شلرېن
سويلا گانده مېنم بابامده قوناق بولار ق
بر زور قىلماي مامورى اوطورا ايكن .
بو مامور دونگانلر ك سوزن آكلاب اچېنه
سالغان . بابام قظايلر ك پوزندن سيزوب آغانده
حېله بولېنه كروب قهقرتوب : « مېن ياغور
ايله بر فكرده نوگلكمن قظايلر ، مطيع تارانچيلرېن
چېرلاماسلر » دېگان ؛ لکن اوزى دونگانلرگه
بارماقې ايله اشارت قىلغان . دونگانلر
شوندوق سېكروب طوروب قىلماي چيناوبېغنى
طوتقانلرده ، ايشك آلدېنه آلوب چىوب
باشن چابوب اوزگانلر . شوندوق ايكنچى بر
پورتقه كروب آنده صيلانوب اوطردچى

يولدىن كېتىمەز ؛ چوق وقتىدە انىراپ
 ايدىر ؛ حرص بشريسىبىنە فاپلور . بو حالى
 كېتىدكچە زىيادە لشور ؛ بر وقت كلوب ظالم
 كسلور ، وظائق انسانىبە بى پايمال ايدىر .
 حقوق طبيعىبە (۱) بى تجاوز ايدوب باشقە
 لرىنىڭ حرىت مادىبە ومعنوبە لرىنە حد چىكىر .
 بر جمعيت بشريە افرادىنىڭ ھېچ بر اداره
 عادلە آلتىنە كىر مەكسىز بىن دائىرە عدالتىن تجاوز
 ايتىمەلەرى ، ھر بىرىنىڭ مەكەل بر عالم وحكىم
 اولمالرىنە متوقفىدۇر . بۇدە مەكەن دىگەل . مەكەن
 اولسە كەنە ايشىك تەما تەت امانە كىرمدىكى
 شېبە سىزدىر . بر چوق عالمىر وحكىملىرى ھوای
 ھوسلرىنە تەبىئەتلە قانۇن عدالتى تجاوز ايتىدكلىرى
 كورلىمكە در .

بىنا ەلىبە انسانلر آراسىندە امن وامانىڭ
 دوامى وحقوق طبيعىبەنىڭ محافظەسىلە حرىت
 مشروعە نىڭ بقاسىنى متكىل بر ھېئت عادلەنىڭ
 ادارەسى لازم كلىبور .

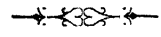
بو ادارەنىڭ دوام وانتظامى اخلاق ھەم
 مېھنىڭ گوزل و بونىڭ دائىم اولماسىبىنە متوقفىدۇر .
 اخلاق ھەم مېھنەت بوزلورسە نە ادارە قالور ونە
 دە بوندىن مقصد اولان حرىت طبيعىبە محافظە
 اولورنە بىلور ؛ ھېسى بىر ياد اولوب كىدىر .

قواعد اخلاقىبەنىڭ نشر وتعمىمى ، اجرا
 ومحافظةسى آنچىق افكار دىنىيە سايبە سىندە
 بولىشىدۇر . اخلاقنىڭ بىكانە ھامبىسى دىنىدۇر .
 دىن اولمادىقچە اخلاق ھەم مېھنەت بر طرفدىن
 اصلاح اولنورسە دىگر طرفدىن بوزولمىغە بىا
 شلار . اخلاق ھەم مېھنەت بى دىندىن باشقە ھېچ
 بر شى تەما محافظە ايدەمىز . دعوامىزە تارىخ

(۱) حقوق طبيعىبە — الھام الھى ائىلە طبيعت بشريە

نىڭ ارادە ايلدىكى قواعدىدۇر .

قطاى صالدا تلىرن اوتىرگانلر . باپام دونگانلرگە
 بر ھر كىت و بر سوز ايلە بولسون مانىچ بولماشدىر .
 چونكە شول وقتىدە قولچە دە طور و چى ھەمە
 تارا ئىچىلرگە چالما كىبارگە امر ايدو ايلە مشغول ايدى .
 (آخرى وار)

اسلامىت وعدالت

انسانلر ك جمعيت تشكىل ايدوب مەدنىتە
 اشتهزلك ايتىمەلر ندىن مقصد اصلى ، ترقى
 ايدەرك كسب كمال ايلەسى خصوصىدۇر ، كە
 بۇدە نوع بشرىك و ھېئت اجتماعىبە لرىنىڭ مادنا
 ومعنا مسعود اولمەلر ندىن ھبار تىدۇر .

ھر انسان عاقل خىط ھر كىتى كىدىنىڭ
 رفا ھالى جەھتتە سوق ايدىبور ، سعادتنى تەمىنە
 چالشىبور . بو حال بتون انسانلردە بر سوق
 طبيعىدۇر . ھر كس بو بولمە ھر كىت اېچون
 كىدىسىنە بر مەجبورىت ھس ايدىبور ؛ بونىڭ
 اېچون چالشىبور و چىباليبور .

فقط انسان بو مقصدىبە ئائل اولە بىلەسى
 اېچون ، ھر كات مشروعە سىندە حرىت اختيارىبە
 بى مالک و احتىساسات مشروعە سىندە ھر درلو
 تعرض وتجاوزدىن مصون اولمەسى لازمىدۇر .
 بتون افرادنىڭ حرىت مشروعە سىنىڭ
 تەت محافظەدە اولمەسى ايسە ھوم امالىنىڭ
 حقوق طبيعىبە و بتون وظائق انسانىبە
 رعايت ايتىمەلر ايلە بىلور . فقط
 انسان دائىما ھقل وحكىمكە كومىتردىكى

شهادت ایدیور؛ مشهوداتیزده بوکا دلیل اولیور. (۱)

مطلقا دینک اخلاقه تاثریری وارد. فقط دین، حقیقته یقین اولدیغی نسبتده اخلاقه عائد حسن تاثریری زیاده لشور. حقیقتدن نه مرتبه اوزاق ایسه او نسبتده حسن تاثریری آزالور. بلکه سووتاثریر اینیمه باشلار. (۲) کتب منزلهیه مستند اولمیان دینلرک بر چوغی دخی بر درجه یه قدر قواعد اخلاقیه بی تعلیم اینمکده بولنمشدر. فقط کتب منزلهیه مستند اولمیان ادیانک کومتردکلری فواید هر حالده نشر ایندیکی زیانه قارشولق ایدهمز؛ دائما زیانی غالب کلور. (۳)

(۱) آروپاده دینسزک فکری انتشار و تعیم ایدهلیدن بیرو اخلاق عمومییه او درجه بوزولمشدرکه اخلاقیون آرتق بونک اصلاخندن یامس درجه سینه کلمشلردر. بر طرفنی یوز بیگ زحمت ایله اصلاح ایتمش کیمی اواسه لر دیگر طرفدن خاطرلرینه بیله کلیمان انساد اخلاقلره تصادف ایدیورلر. با خصوص زنا و کثول استعمالی او درجه ترقی ایتمشدر که بونک وجود انسانیه آچدیغی یاره لر صایلمز بر رادهیه وارمشدر. دها نهلر وار، نهلر...

(۲) خریستیانلق کیمی. زیرا بو دین ترقی ومدنیته مساعدهسز بولندیغندن برچوق عقلا - وولتر روسو، مونتسکیو کیمی. بتون دینلری خریستیانیت کیمی ظن ایدهرک مطلقا دین علمینده اداره کلام ایتمشدر در. آروپاده اورتالغه دینسزک فکری انتشار ایدوب اخلاق عمومییه بوزولمشدر. ذاتا بو دین منکرلری دها چوق اولما یغی وقتده بیله سالکلرینک اخلاق عمومییه لرنی لایقی وجهیه اصلاح ایدمیشدر. رومالوره عاهد تاریخ صحیفه لری بو مدعایه شهادت ایدیور.

(۳) زیرا بو ادیانک (بوده لق، مجوسیلک، براهنیلق کیمی) هر بری اوهام وخیالات اوزرنه موسس بولندیغندن اربانک عقل وفکرلری صافیتی محافظه ایله میوب بر طاقم خرافاتک ظامتی ایچنده بوغلوب حقائق کشفی خصوصنده دائما کوچک چکر واکثریتله مألوفلری بولنان وهیایته قابلوب کیدر. اشته بونک ایچون مت پرستارده خصائص انسانیه پگناقص اولور.

ومع ذلک دینک اخلاقه اولان تاثریری انکار اولونهمز.

اخلاق نقطه نظرندن بر انسانک دینسز اولمه سندن ایسه هر حالده بر دین ایله متدین اولمه سی هر جقدر؛ ریرا انسان، هر درلو افعال وحرکاتنی وبتون نمایلاتنی کندوسینه من طرف الله بغش واحسان بیورلان وجدان ایله معا کمه وموازنه وایی وکوتی اولدقلرینی تقدیر ایلر. لکن امراض نفسانیه بعضا وجدانه حجاب وپرده اولدیغندن وجدان دخی خطا ایدر. یا کیش حکم ویرر. صاحبنی صاپتر. بناء علیه وجدانی تنبیه وتریبه ایدن (۱) فوقنده بر آمر عادل احتیاج وارد، - که دائما وجدانی تنبیه ایدوب حال استقامتده طوتسون وکندوسینه امراض نفسانیه پرده اولمسون. ذاتا وجدان سلامت اولدقچه امراض نفسانیه پک زیاده فناقی تولید ایتمز - اشته آمر عادلده دیندر.

وجدان اویله بر آمرک وجودینه قائل دگلسه (دینسزایسه) چوق وقتلر خطایه دوچار اولور. بو سببله کندو شخصینه زیان وبعضاده جهیمت بشریه ناک اسایشنی اخلاص ایدر.

بو دعوائی دیگر بر وجهلهده اثبات ایله بیلورن: «انسانلرک وجدانلری آراسنک بیوک بر اختلاف کورلمکده در. بونی هر کسک تسلیم ایده جکنده شبهه یوقدر. بتون انسان کندو وجدانک بتون امرنی اورتالغه سوروب

(۱) علوم ومعارفک ترفیسنندن «وجدان انسانی» هیچ بر وقت استفاده ایدمز. تربیه اشکریه ایله وجدانیه بر برینه باشقه اولدقلری کیمی تربیه فکریه دن وجدانک استفاده سیده یوقدر. بو فلسفه هلم اخلاقیه ثابت بر قاعده در.

عثمانلی ادبیاتی

فضولی

عثمانلی ادب‌اسندن «فضولی» حقدنه محترم ابو الضیانونفیق بك، اوزبنك «نمونه» ادبیات عثمانیه «سند» بویله دیپور :

«آثاری دقتله اوقورنورسه آكلاشیلور، که فضولی وجداننه مغلوب اولدیغی زمان تقلیدنا قابل بر موجوددر . یازارکن آغلار، گولر، آغلادیر، گولدیورر . افکارینه اتباع ایندیگی زمان تقلیده دگمز بر مقلددر . قافیه یاپار، سجع آرار، صوغوق، صوغوق شیلر یازار، دگنلمز سوزلر سوبلر ! وجدانی سویلدیگی سوزلرده بدیع‌گه همان هیچ رعایت ایتمز ؛ فکری یازدیغی شیلرده بدیع‌دن باشقه بر شی دوشونمز. شونک ایله برابر فکر و وجدانی نك ایکسی برلکه جولمش اثرلریده واردر. آنک الك بیوک مثالی ایسه شو درج ایتمد یکمز مکتوبدر :

مثلا «سلام ویردم : رشوت دکادر ، دبه آلمادیلر !» عباره‌سی حقیقت فضولی‌به یاقبشیر سهل ممتنع لردندر . مثلا «انه من سلیمان وانه بسم الله الرحمن الرحیم» آینی نك ایرادی صحیفا فضولی‌به یاقبشیر اقتباسا تنددر . مثلا «بن امت مسموخ کبی مقطوع الامل ، اول آیت مسموخ کبی ممنوع العمل» ترصبعی صحیفا فضولی‌به یاقبشیر صنایع بدیعه دندر . فقط مثلا «دیدم : بونه روی غضب وچین ابرودر؟ دیدیلر : متصل بزم عادتیز بودر .» عباره‌سندگی ابرو ، آهو ، ماهو

او بولده حرکت ایده‌چک اولورسه ، جمعیت بشریه ممکن دگل ، تشکیل ایده‌مز . فرض ایده‌لم بر جمعیت تشکیل اینسه‌لر بیله هیچ بر وقت منازعه‌دن باشلاری چیقماز : مقصود اولان سعادتده تامین ایده‌مز : وسعادتک مرپسی اولان عدالتک اجراسی ممکن اوله‌ماز . بناً علیه بتون افرادک وجدانلری ایمان واعتقاد حق ایله تربیه ایلولو ب صافلندن صوگره بتون وجدانلرک وپردیکی امرلر بر برینه فارسدرلوب دین وشریعت قاعه‌لریله تعدیل وخطا اولانلری آنلوب اجرا میدانینه وضع ایدلور و بتون جمعیت افرادنک خط حرکتلری بو صورتله تاسیس ایدن قانونلر اولمش اولور . ایشته دبنک وجدان فوقنده بر قوت اولماسیده برمعنا ایلددر . یعنی اوامر وجدانیه‌بی مزج و تعدیل وخطالرنی آتامق جمعیتده داخل بتون کیمسه نك سلوک ایده بیله چکی بر نقطه تعیین ایتمکدن عبارتدر . بوگاده انسانلرک سعادتلر ینی ناممین ایچون بر جمعیت تشکیلنه احتیاجلر ندن دولایی مراجعت اولندی . بالفرض انسانلر ، انسان اولمیوب سائر حیوانلر کبی - وحشی بالطبع - اولسه ایدی دینک معاونتینه هیچ احتیاج قالماز ، هر کس چول بوینده واورمانلرده ایستدیکی روشده حرکت ایله ، بیلوردی . بو حالد بونی «اسارت دینیه» دیمه ملی . جائز ایسه «اسارت انسانیه» دیمه لی . لکن بوگاده اسارت دینلر . زبر انسانییت بالذات کندرسی شسانینه موافق اولمیان جهنلری دین واسطه‌سبله وجدانلره تنبیه ایلوب آنی صافیتده ودوغرولغه سوق ایتمک ایچون دینه مراجعت ایندی . بو مراجعتده وجدانک کندی آرزوسی وکندی نظارتی آلتنه ایدی .

(آخری وار)

م . حلیم ثابت «استانبول»

فضلائك ، علما وسياسته زمانجه الك گزیده لرندن
معدوددر . »

فوجی بك سلطان مراد رابع گه اصلاحاتكه
دائر بر لائحه بازوب تقدیم اینکان . آنك
اوشبو لایحه سی عثمانلی ادبیات نمونه لرنده
انشا جهندن مثال اولوب یورتولمکده در .
بو لایحه سی حقنده ابوالضیاتفیق بك دیپور :

« بوندن - کندنن بر عصر صکره دنیا به کلن -
ندیمنك آثارنك کی ، او به پارلاق فکرلر ولطیف
عباره لر کورنمز . فقط فوجی بك اگر
سیاست ایله اشتغالگه صرف ذهن ایندیگی
مرتبه ده ، مثلا ادبیاتده معجز بیان اولمغه
طرشقان بولسه ایدی ، احتمالکه اوزندن ایکی
عصر صکره عا کف پاشانك همبئله وجودکه کلن
حاضرگی طرز ادبیزنك اساسی ده اول زمان
فورولمش اولور ایدی . بونکله برابر ، اول
عصر رجالندن اولان نعیم ، اوز اسمده منسوب
اولان تاریخنك بو مسلکنی تقلید ایلامش اولد
یغی جهنله ، فوجی بك عثمانلی تاریخ ادبیاتنجه
بر دور حاصل اینگه سبب اولان بازو چیلردن
سانالورغه لایق اولسه کرکدر . »

« فوجی بك » نك سلطان مراد رابع گه
تقدیم اینکان اصلاحات لایحه سی بویله باشلانمشدر :
« سعادتلو و شوکتلو پادشاه عدالت پناه
حضر نلرینك ضمیر منیر پرانتباهلرینه نهان
اولمیه که : اجداد عظام سعادت انجاملری اولان
سلاطین ماضیه سلیمان خان قانونی به کلنجه
بالذات دیوان همایون معدلت مقرونه حاضر
اوله رق ، احوال دامور ملك و ملت ورعایا
و برابا و خزائن و اموال و سائر کلی و جزئی
خصوصات ایله تقیدات نام بیور لریدی . بعث
سلطان سلیمان خان اگرچه بالذات دیوان

تصنع کارانه فایده لر صعبعا میچ بروقت فضولی
یه باقشماز ، حاصلی : فضولی تاریخ ادبیاتنجه
سنان پاشادن صکره کلنلر نك برنجی سیدر ؛
فقط افکار حکمنده آکا شا کرد اوله ماز ؛
طبیعت شاعرانه ده آکا اسناد اوله بیلور .

فضولی آلتمش بش سنه همرا بتمشدر یاش وقتده
درس اوفودیغی ، خواجه رحمة الله نامنده بر
ذاتنك قزینه علاقه اینمکله ، هر ض محبت
قصیدله شعر گه باعلامشدر . حتی :

پریشان حالک اولدم ، صور مدك حال پریشانم
عمگدن درده دوشدم ، قیلمدك تدبیر درمانم
نه دیرسن ، روز گارم بویله می کچسون گوزل خانم ؟
گوزم ، جانم ، افندم ، هودبگم دولتو سلطانم !

مربعی شول قزقه خطابا نظم ایندیگی تضرعات
هاشقانه سندن بریدر . اوزی شیعی در وشبعه لك
که کرووبنه مبدده صکره خانونی اولان
شول محبوبه سیدر . »

فوجی بك

عثمانلی ادبیاتنده نثرده سنان پاشادن
صکره الك مشهور ادیب « فوجی بك » نامنه
بر ذاتدر .

فوجی بك سلطان مراد رابع زماننده
حکومت اسی باشنده بولونه رق ، وقتی نك
کوبسنی سیاحتکه صرف اینمش ایسه ده ،
ادبیات ایله مشغول اولمقدنده خالی قالمامش
وتقلید ایله چك بر درجه ده گوزل افاده
ایله بازو طریقی ایجاد اینمشدر .

بونك حقنده ابوالضیاتفیق بك دیپور :
« فوجی بك - بر وقتلر مکتب دانش
و عرفان اولان - اندرون همایونده پنیشان

ھابونە حاضر اولمزلردى، لکن عهد سلطنت عليهلرنە واقع اولان غزوات ھابونلر يىنگ بعضسينە بالذات . توجه ايلمکله اثنای طريق سعادت و قفيه نيچه احوال و امور . اطلاع پيوروب اوزماھ استراحتلرنک محروسه قسطنطنيهده بالا نشين تخت پادشاهی اولدقچه، وراى قفسدين امور ديوانه القای سمع ھابيون ايدوب، بو چەتلە دخی نيچه احوال واقف اولورلر ايدى .

وزرات عظمى بر منصب جلياندر؛ اهلنه مصادف اولدندن صگوه بي وجه عزل اولميبوب، نيچه پيبلر مسند صدرتده برقرار و امورنک مستقل اولسه کرکدر . وندما و صاحبانه حضور ھابيونده احوال و زرا و علمادن بعث ايتمگه رخصت ھابيونلری اولمازدى؛ حنى عهد محمد پاشای مرقومده جلال بکدين خطا حضور ھابيونده پاشای مشار اليه تغيفه متعلق بعض ناشايسته اقوال صدور ايتمکله رتبه قرب شهر ياريدن ابعاد و مدينه قسطنطنيه دن اخراج اولنوب مدت انعم داخل حضور ھابيون اولمى . . . « فوجى بك » گوريجده دنيا به گلش اولوب، بونده نسلى منقرضدر . فقط اولادندن « خرم بك » اسمنده برى سلطان مراد رابع زماننده برسيدن طولايى موسقواغه کوچمشدر . ف. ک.

بالانک اير وقز بولمقى

زمانه و طور مشلر اوزگار گانی ايچون بو کونده كوب عائله لار بالالری قز بولغانچه اير بولغاننى ياراتالر . چونکه نه قدر بواسه ده اير بالا اوز اوزىنى طويدرغانده كوب قز بالالر

بيک قارانغور و شده كيچونه لر . بزنگ تلاموز ايل اوزمزگه اوخشاغانچه هغه اوزاشمى نوز و سهك بخشى بولور ايدى، لکن بو زمانغه قدر طبيعت اول يولنى مضممان ياشروب طور مقده در . شولايدە بولسه اهل اولانلرنک ايتوينه قاراغانده بالالرنک اير وقز بولماقلىرنک بر فاعده سى باردر . بو فاعده نى بر هوللانديه عالمى اوشبو روشك كورسانه در : آنا ايل آنانک فايوسى حالسزراك وضعيفراك بولسه بالاده شونک جنسنى آلا در . بو سوز ايسه خلق آراسنده نارالغان سوزنک عكسيدر . چونکه خلق آيتهلر : آنا ايل آنانک فايوسى قوتلى، سلامتراك بولسه بالاده شونک جنسنى آلا ديب . ايدى بونلرنک فايوسى امنيتلى، خلق آراسنک نارالغان سوزمى ياكه بو عالم كيشينكى؟ بو اورنده شونلرنى ممكن قدر بلورگه و بلدرگه طروشوب قارامق لازم .

بتون دنيا يوزنده ميترقه دفترلرى ايله دييورلك حسابلانوب كيلوگه قاراغانده هر يوز اير بالاغه يوزده بش ، يوزده آلنى قز بالا توغوب طور مقده در . دائم بر چاماده كيله طورغان بو حساب يالگىز برگنه وقتنده اوز گره در كه اولده صوغش وقتلريدن . حسابلر ايله كورساتوگه قاراغانه صوغشقان خلق لرنک صوغشدين صوك طوغان اير بالالرى قز بالالارغه قاراغانه كوب آرتق بولادر .

۱۸۶۹ سنه گه قدر پروسيله ده دائم خاتون قزلر كو براك حسابلانوب كيلوب ۷۱ - ۱۸۷۰ سنه لرده فرانسوزلر ايله صوغشقاندىن

نچوڪ آننگ اوزينه اوزى كى وارثنى حاضر لمكده بواوب وشول روشده دنيا يوزنده بولغان خاتون و اير جنسلر ينى تيگزاب آلوب بار مقده در!» .

كوب زماندن بيرلى صنالئوب كيلمكده دركه بر قارت كشى باش خاتونغه اوبلانسه بونلر دن اير بالالر توغادر. يا كه قزلرغه قاراغانده كوبراك اير بالا بولادر. ايمدى ايرى باش بولوب خاتونى قارت بولسه بو بتونلاى كير وسنچه بولادر. بواش هر بىردن جبولوب كبلگان حسابلر ايله صديق ايتولميشدر. بونلرنگ بر نيچه سنى بو اورنده كوچرامز :

هر بيك قز بالاغه

- آنا، آنا باش بولسه ۸۶۵ اير بالا توغادر
- آنا آنا ايكسى بر باشده بولسه ار ۹۴۸ »
- آنا، آنادن ۱ - ۶ باشكه قدر الوغ بولسه ۱۰۳۷
- » ۱۱ - ۶ » ۱۲۶۷ »
- » ۱۶ - ۱۱ » ۱۴۷۴ »
- » ۱۶ - هم آرتق ۱۵۳۶ »

اگرده آنا، آناغه قاراغانده ۱۸ باش الوغ بولسه هر يوز قز بالاغه ايكى يوز اير بالا طوغرى كيلدر .

بوكونده گى حسابلر بو طوغر وده الك ايسگى زمانده غى حسابلر ايله چاغشدرغانده ده طوغرى كيلدر. چونكه ابراهيم عليه السلام ۸۰ ياشنده وقتده هاجر دن اوغلى اولوب هم ۵۰۰ ياشاراك حضرت نوحنگ سام، حام هم يافت ناملر نده اوچ اوغلى بولميشدر.

بونلر داي واقعه لارنگ هر بونلر كورونده در: آنانك ضعيف بولمق آننگ قارتلغندن بولغانغه، طبيعتده وان لينتسانگ ايتوينه

صوكت اوستونلك ايرلر باغنه كوچميشدر. ناپاليون صوغشلىرى زمانده فرانسىده ده دغى شول واقعه بولوب قزلرغه قاراغانده اير بالالر غاينده كو بايگاج بونتك حقنده فرانسوز خلقى ننگ كيلچك كوني ايچون فور فاباشلاغانلر. سپاحار هم علمالرنك ايتوينه قاراغانده دائم بر برسى ايله صوغشوب طور فن قبيله لرنك خاتون قزلرغه قاراغانده ايرلرى كوبراك آرتقانى صنالميشدر. مثلا: ياكى زينلانديه آطه سنده عربلرنك بالالرى كوبراك اير بالا بولادر هم بونلر آراسنده دائمى صوغشه خاتون يتمكانا كدن بولادر.

صوغش وقتنده يا كه صوغشدين صوكت اير بالالرنك كوب توغمه قنى الك گوزل روشه «وان لينتا» تجربه سى كورسانمكده در. آزغنه حالى بار كشيلىر هر قايسى دشمانغه قارشى كيتكانده اوده فالغان كشيلىر البته قارت فور، حالسز آغرولردر. شونلر دن اور چيگانلر اولدر.

بوقاربده ايتولگان ايدى اير ايله خاتون نك قايسى ضعيفراك طبيعتده، بالاده شوننگ جنسنى آلا ديب، شوننگ ايچون بونلر دن توغانلر بار بوسيده ديپورلك اير بالا بولالر. بوندن صوكت: «نچون صوكت آنا ايله آنا نك قايسى ضعيفراك بالاده شوننگ جنسنى آلا» ديب، كوكلگه كلسه بوگا جواب بير و آنسات: «طبيعت دنباده بولغان نرسه لرنك هر قايسى آيروم آيروم قوت صرف ايتماى بتون نرسه لرنك شكللر ينى صافلامقده بولغانى ايچون اير ايله خاتوننگ آزغنه برسى ضعيف لنديسه طبيعتده دنيا يوزنده آننگ نسلينى بتورماز ايچون اول ضعيف، دنبادين كوچكا

كوب وقتده اير ايله خاتون ايکسپده ياشد
برنگز قونلى بخشى سلامت بولالار. بونلردن
نيچون بعض وقتده اير وبعض وقتده قز بالا
طوغادر؟ بونده و ان لينتانيك زافونى بويچه
آزغنه آخرو باكه بر آز كيفسزلك اير ايله
خاتون نك برسند بولسه شول بالالبتنه نك
جنسى بولادر.

بونلرني يازوب بنوروب بوئادليل اولارق
بر دوكتور دفترندن آلتغان ايكي ديلبنى كنو
رامز. دوكتور يازا:

« منم دائم قارى طورغان عائله لردن بر
خاتون نك تربيب ايله بش قزى بولدى، ايندى
آخرو اغل يوزى كوررگه بزگه خدای يازماغان
ايكان ديه اميدلريني اوزگچ كوتنگان بردن
آلتنچيسى اوغل بولدى. بو خاتون نه نه
بولغان نه اشلانگن ديبورسز؟ بوق هبج
نرسه بولغانى بوق؟ يا لئز بونك حامل بولاچاق
وقتده ايرى يونال برلن آغرغان حالسزلكى
سببلى بالاده آتاسى جنسبنى آلتشدر.

بر آفيتسر: اوزم كى آفيتسر بولورغه
اوغلوم بولسون، ديه قوت كرنور ايچون
گيمناستيكلر ياصاب كوپه لرده ايشوب يوروب
هر تورلى اسپورتلرغه قوشيلوب آخرنرسه لر
كوتارا، كوتارا شول قدر نازاردى كه چن
بهادر بولدى. لکن طوغان بر بالاسى قز
بولا بارادر ايندى. شوكانه اشلرگه ده بيلمای
بو اويدن فايئوب اسپورت و كيمناستيكلرني
تاشلادى هم حسرتندن قونى كينوب ناچارلانا
باشلادى. اميد باركه: شول قدر ضعيفلنور،
فلك آنى قزغانوب كوبدن بيرلى كونكان
لوغلى و يرر

قاراغانده شوئنگ اوزى كينى توزيدر.
قارلقدن باشقه انساننى حالسزلىندرا طورغان
سببلرده آنك نسيه اثر ايتهدر. مثلا:
خاتونلر بالا ايمزگان وقتده حامل بولسه لر
بونداى خاتونلر اير بالاغه قاراغانده كوبراك
قز بالا تابالار. يش، يش بالا بيلى طورغان
خاتونلرده اير بالاغه قاراغانده كوبراك قز بالا
بيليلر. نچون بو بولاي؟ شوئنگ ايچون كه بالانى ايمزو
هم ياش بالا بيللاؤ خاتونلرني آرقلانا وضعيفلند
رادر. خاتون ايرندن ضعيف بولغانى ايچون
بالاده آفاسى جنسنى آلادر.

خاتونلر بر بر اعضالى آغرتقاندە حامل
بولسه لر بو بالاده هر وقتده قز بالا بولادر.
بونداى اشلرني اوللرده مال آصراغوچيلرده
بله لر، اكرده صغر اورچنورگه كيراك بولسه
صغرنى آردروب اوگزگه قوشالار، ايندى
اوگز بولسون ديگانده اوگزنى آردروب صغره
قوشالار.

« تادر » ديگان فرانسوز عالمى: « نكا
حسزطوغان بالالرنك كوبرا كى قز بولادر » دى
چونكه بونداى وقتده خاتونلرنك اوزينك
ايداشنه اوشانوب بئماوى هم بونداى يولده
عمرنده بر نچى بولغانغه ايرلرگه قاراغانده بو
وقتده بيك حالسز وضعى بولالار، دى. بونده
كورساتكان دليللرني فوتلار ايچون بر دوكتور
اوشبو سوزلرني يازادر:

مصرده عرب قبيله لرندن برسى بر نچه
يوز خاتون اسپره آلوب قاينقاندە بولك ۸۲سى
بالا بيلاب شول بالالردن ۴۰۳سى قز بالا بولوب
بارى ۷۹ غنه اير بالا بولغان. قز بالالرنك اير
بالالرغه قاراغانده بو قدر آرتق توغولرى
آنالرينك بولده كيل كيله آرغانلغندن حالسز
لنگانلكلر نندندر.

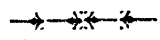
شونى اوقودقلىرى نده بعض آدملىرى عجله اولهرق مطبوعات ميداننه چيقمهقل هر طرفه آتلىرىنى سيكرتوب باقىدىلر واندىلر ينىڭ هنر و تربيەلر ينىڭ درجه سېنى ھەر دىشلر ينىڭ كوستردىلر و خىلغار ينىڭ يادكار ايتدىلر . بعضىلرى ايسه احتياطلق صورتده هر كت ايدوب ، حديث كتاب لرى و اسلاف كرام اثرلرىنى تئبع ايله شىغل لندىكلرى مسوھىز ادلى . بالفرض صورت نزاھى ميداننده مغلوب توشار اولسهق ، بىر قاچ آدملىرىڭ سىنىڭ كىتابلرىنى تئبع ايدىلر ينىڭ سېب اولدىغىز چىقىل كىندىموزنى بىختيار ھىد ايدىچكوز . صورت مسئلىسى حقندە حفاظ اسلام اثرلرىنى تفتيش ايدىلر ، باشقى و قىلردە دە ، باشقى مسئلەردە دە شونلارە مراجعت ايدىچكلىرى شېبە سزدىر . بىزم دە مطلوبىز بودىر .

صورت بىشى شەيدىلك ھىلمى راسخون نوبىتىدە در . بونلر يازسونلر ، سوبلاسونلر نە وار نە بوقى ھالىمە اھلان ايتسونلر . ذاتا بىزم مذکور مقالنى يازمقلىرىمىزنى مقصودمىزدە علمى بىر مسئله حقندە ھالىملىرىنى ھىر كىتور مك ، بانازىر كەلردە تونلرغى كىمەلور بىر بانىقىدە اولان كىتابلرىنى قوللرغى آلدىم . ھىلمى راسخون سوبلاب توقنادقلىرى ھىلمە گە دە بىر آز سىكونت حاصل اولدىغى صوك احتمال كە بىز لىر ھىم بعض شىلر يازسەق كوك .

صورت حقندە جاھللىرى تعليم و غافللىرى تئبىھ ايدىچىلر نىڭ بىرى «دين و معيشت» محرر لردىن فضىلئولو آخوند اسحاق حضرتلر بىر . مطبوعات ھالىمىنە بىكى تشرىق ايلەش اوشبو محترم پىرىنى بىر ايكى سطر ايله اولسە دە اوزىنىڭ قلم رىقىلر ينىڭ تىقىم ايتىك و طىبەسى

اگرده اير خاتوننىڭ سلامنىللىرىنى قونلرىنى اولچى طورغان اولچاولر بولسە ايدى ، بونلر نىڭ بالالىرى اير يا كە قىز بالا بولاچاغىنى آلدانوق ايتوب بولور ايدى ؛ انساننىڭ سلامنىللىكى و قوتى اولچانە طورغان نرسە بولماغانى كىمى ھىم آنلر حاصل بولاطورغان مادەلرنى بلوى بىك چىتوب بولغانغە اڭ دىقلى تىكشورلردە اير ايله خاتوننىڭ قوتلرى ، آنلر نىڭ ھىم ايتولرى و آنلر نىڭ نىسبىدىن كىلگان قىافتارى بالانگىز اوبلاب فكر لب آڭلاو بولبىنغى كىتور ادر . ھىم بوندى ارتق آچق ايتدروب ايتوب بىرە طورغان بول ما بولاچاقدە توگىلدىر . ۋان لىنناتنىڭ زافونى كورسانكىدىن ارتقى بونىڭ حقندە بىلور گە كوك اولورمى ؟ ايتەلر : « اگرده انسان جنسلىرىنى نىچك ايتوب توغدىر و اصولنى بلسە ايدى بوزمانەنىڭ باروشنە قاراغاندە دنيا يوزندە خاتونلر بىك سىرك و قدرلى قالور ايدى » دىب بولاي بولسە اير لىر نىڭ قدر يە ھىچ بولماز ايدى ؟ ايدى بوزدە طبعىنىڭ سىرىنە توشنور گە طروشماي بواشنى آڭا تابشرساق بىخىشى اولور . اول اوزى ھىكىتى ايله شايد هر جنسىنى اوز اورندە صاقلاب كىل آلور .

ترجمه ايدىچى : بى . و .

ايلك اسلام آچىسى

اوقوچىلر نىڭ خاطر لردە اولسە كوك كوك «شورا» مجوعەسى نومبرلر ينىڭ بىر نده صورت حقندە بىر مقاله يازوب ، ھىلمى لازم جواپنى ھىلمى راسخون اوزرىنە حوالە ايتىشىدك .

اولمقی صفتی ایله دگل، بلکه یوقاروده تقدیم ایتدیکنز روشجه یاروم عصر درس آیتمش قارت وشهرتلی بر مدرس و آخوند اولدیغی صفتیله اوله چقدر . اوشبو سببدن بو مسئله حقندنه نه بنم طرفدن ونه آنک طرفدن باشقه لر ننگ مداخله ایتیکلری دیاردم فصدیل آرافه کلوب کر مکاری آرزو اولنماز . ناگاه مداخله ابدن اولور ایسه کائن لم یسکن اعتبار ایدانور .

آخوند حضرت ، علم خزینه سی اولدیغی جهنله هیچ کیمینک یاردمینه محتاج دگلدر . بناء علیه بربذک آنک طرفدن کرشمه سی عادتانی تعقیب اولور . اما بن ، ضعیف وحقیر خصوصاً علم میداننده راجل اولدیغم ایچون اعوان وانصارغه احتیاجم کامل اولسه ده ، اعوان وانصار اوله چق ذاتلر طرفندن آخوند حضرت حقندنه قاتبع سوزلر استعمال ایدلمبه چکنندن امین اولمادیغم سببلی معاونلر دهوت ایدرگه ویا که فضولی اولارق قاتشولرینی قبول ایدر گه جسارتم ایرشماز . بن آخوند جنابلرینک قلملوندن هلم چیشمه سی آغوب طورمه سیننی آرزو ایتمکیم ، شول جهندن جاننی آفرتمق ایشمه کلماز . بناء علیه یاپا یالکز اولدیغم حالده آکا قارشو چبقارغه فرارم وپرلشدیر . انسان ، اولم کبی داهیه نه ده یالکز

اولدیغی حالده قارشو آلور . آخون جنابلری قارشوسنده طورمق اولم مرتبه سندن بر مقدار ینگل اولسه کرک . شمدی عنرمی بیان ایتدم . بوندن صوگ بزم آرامزه کرشمش آدم معذور اولماز . طوغروسببنی ایسترمبسگز؟ اول مدرس هنده اوفوب چیقیش بر آدم ایله اسلام شهرلرینک برنه ایلی آلتمش بیلی درس

هادت موجبی شمدی بزم ، ذمه مزده اولور . زیرا بو مقالینی اوقورغه کرشدیکلری ایله : « آخوند اسحاق کیم اوله چقدر عجبا! » دبه بزرگه خطاب ایده چکلرنده شبهه یوق . ایشسته شونک ایچون آخوند حضرتلرینی تقدیم ایده چک اولدق :

« اورنبورغ ، شهرینه باقین « قارغالی » اسمنده بیوک بر اسلام شهری اولوب اسحاق حضرت اوشبو شهرده امام ، آخوند ورئیس العلیاً اوله رق کون کچرر . تقریباً ایلی آلتمش بیلملر قدر بر مدت بیوک مدرسه ده درس ایتمش وشهرتی ده آفاق طوتمشدر .

اورنبورغ و قارغالی اماملری و بایلر بنگ قبله گاهلری اولدیغندن ، سوزینی انکار ایتمک عادتاً بر جنایت حساب ایدلنور . حتی بنم غایت احتیاط اوزرنده یازمش اولدیغم اوشبو مقاله لرده ادبسزک حساب ایدلنوب بونک ایچون باشمه قیامتلر قوبایغی معلومدر . زیرا بو طرف مسلمانلرینک اعتقادلرینه کوره آخوند اولک چینگه که صوقدیغی وقت مطلقاً صول چینگه فیده ویررگه کرک ، تا که شرافتدن معروم قالماسون! ناگاه حمیت اسلامیه سی ناشوب سوگارگه کرشمه سوگولمش آدمده : « هیاک الله و بیاک » دیرک طوررغه تبوش .

ایشته بو دفعه ده بزار اوشبو آخوند جنابلری ایله قارا قارشو کلورگه مجبور اولدق . بو سوزمزدن ایسه آخوندغه هجوم ایتمک یا که نه اولسه ده آنک بر بر اشی ایله اوغرا شوق فصدنده اولدیغمز آکلاشلاماسون ! اویل دگلدر . بلکه هجوم ذات عالیلری طرفندن اولوب بز ایسه آنچق مدافعه ایتمک فصدنمهز . بوده مشار ایله حضرتلرینک زورنال محرومی

ضبط اولدى و آنك خليفه اولدىغى ايل خالد بن الوليد عزل ايدلى، آفچه صوقدرمق كى خليفه لرگه خاص اولان بر وظيفه، نفرلك درجه سنده اولان خالد بن الوليد طرفندن اجرا اولنماز! » .

بز ديپورز: اسلام موعر خارينك و پيرمش خبرلرينه كوره حضرت ابوبكر ۱۳ - ۴۳۴ تاريخى جمادى الاخرى ۲۱ نوى كېچه سنده (آوغوستده) وفات اولوب، آنك برينه حضرت همر خليفه اولدى. خليفه اولدىغى صوك، ايلك معاملهسى خالد بن الوليدنى سوريه سر عسكرلگى (امير الجيش، قائد الجيش، قائد عام) منصبندن عزل ايدوب آنك برينه ده ابو عبدة الجراح حضرتلر پنى نصب ايلماك اولمشدر. بعض كيمسه لر حضرت عمرنك : « خالد بن الوليدنى هيچ ايشمه (مسلمانلرغه متعلق خدمت لرگه) قوشمام » ديدىكنى ده روابت ايلار (۱) .

بويرده دقت ايدلنه چك ماده اوشبو دركه: قائد الجيش و سر عسكرلكن عزل ايدلمك مطلق اميرلكن عزل ايدلك لازم كلاماز ولو كلسون عزل فرمانى، تكرار اميرلك منصبنه چقمق جائز دكللگينه دلالت ايلماز. بو ايسه معلومدر. فقط آخوند جنابلرى اوزينك ذهندن اولان بحثلر بى بازار ايجون صورت مقال سېنگ مقصد و روحنى تبديل و تغيير ايتدىكى كى بو بيرده هم بحث ايدرگه مجال اولسون ايجون عزل ايدلمكنى « عادى بو نفر درجه سنده قالدى » ديه تفسير ايدر. طوغرومى بوبله تفسير ايدرگه مجبور اولور. اگرده اوشبو تفسير بى ياخود هادى بر نفرلك درجهسى

(۱) ابن الاثير.

ايله شغللنمش بيوك بر مدرس مناظره سنى نياشا ايدوب طورنك! سزنگ ايجون الك خبرلىسى اوشبو اوله چغنده شېبه يوق .

بزم مقاله مزگه فارشو سويلبه چك ذاتلرنك وظيفه لرى صورت استعمالى شريعت نظر نده حرام قطعى ايدىكنى، شرعى دليل ايله اثبات ايتمكدى. شويله اولدىغى مقاله مز كندى كندىسندن بوز ولاچق و طبيعى، جمله آدمى مقدم بز كندىمز بوگا « وانا اول المسلم بن! » ديه رك اعتراف ايدى چكمز. آخوند جنابلرى بويله بر دليل قطعى كتوره چك برده مناسبتسز شيلر يازدى و برده بزم تاريخى خبرلر مرنى اصولسز تنقيد ايتدى .

آخوند مقاله سنده سويلنه چك سوز كويدر، لكن بن شمدىلك مقاله نك تمامنه دكل بلكه يالكن تاريخه عائد اولان قسملرينه مدافعه ايتمك قسندنه يم .

آخوند جنابلرينك تاريخ نقطه نظر ندى بزه ايراد ايلمش اعتراضلرى طوغر بيدر؟ آنك سوزلرى ايله بزم سويلمش اولدىغى سوزلر آراسنده مخالفت و اميدى؟ ايشته بزار بو خصوصلرنى آيرم مقصدلرده بيان ايتمك نيتى ايله صده شروع ايتدىك . (حسبنا الله ونعم الوكيل . كم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة باذن الله) .

I

ايلك مقاله مزده بر مناسبت ايله، خالد بن الوليد حضرتلرينك هجرت سندن ۱۵ نوى پيلده « طبريه » ده آفچه صوقدرديغى ذكر ايتمش ايدىك . ايشته آخوند حضرتلرى بونى انكار ايدر و انكار بنده برنچى دليل اوله رق تقريبا ديپور : « طبريه عمر الفاروق زماننده

کبی بر معنا ویرمزلر .

خلیفه لر نڭ چیتلر گه کوندرمش عسکرلرنده
مبینه، میسره امیرلری، امراء اجناد و قبیله امیر
لری اسمنده مأمورلر اولنور و جهل سنی ده
بر قانده عام اداره ایلر ایدی. حتی مکه سفرینه
چیقدیغنه فخر کائنات افندمز حضرتلری کندیس
هم قانده عام اولارق هر بر هر ب فبیل سینه
آیری آیری صورتده امیرلر نصب ایلمشیدی.
اون بیکنده آرتق و مختلف نقطه لرغه بیقولمش
سوریه عسکرینی ابو عبیده الجراح حضرتلرینڭ
بر بالکنزی اداره ایده آلییه چی معسومدر .
قانده عاملر تهننده عسکر ایله متناسب صورتده
امیرلر اولنور، بونلرده قانده عام طرفندن
نصب و عزل ایدلنور ایدی .

ابو عبیده الجراح قانده عام اولدیغی ایله جناب
رسالتیناه افندمز طرفندن «سیف الله» لقبی
ایله مبعول اولان ذاتنی، حضورندن سورمای
بلکه انڭ بیوک امیرلردن وانڭ انابتلی مشور
تچیلرندن قیلمش و هر وقت خالد بن الولید
پلانی اوزره حرکت ایتمشدر .

بناء علیه خالد بن الولیدنڭ عزل ماده
سنی «قارغالی» استارسته سی عزلی قبیلندن
دگل بلکه مانچور وریا عسکرینڭ سر عسکر
لگندن عزل اولنمش قوراپاتکین عزلی قبیلندن
حساب ایدرگه تیوشلی . قوراپاتکین سر عسکر
لگندن عزل ایلدیکی وقت پراضوی صالدهات
اولوب قالهای، کنه بیوک گنبرال و بیوک بر
قوماندان اولارق قالمشیدی .

(آخری وار)

ایکی بیل مقداری دوام ایتمدیکنی اوز
کیسه سندن چبقارمش ایسه طبیعی تکرار آلوب
کیسه سینه صالحق اقتضا ایلر. اگرده انابتلی
کیسه دن آلمش ایسه بیتی کوسترمک ایجاب
ایدر، بز بونی طلب ایتمکده مز . وظیفه سی
حسبچه آخونده اثبات اینمک ایله مکلفدر .

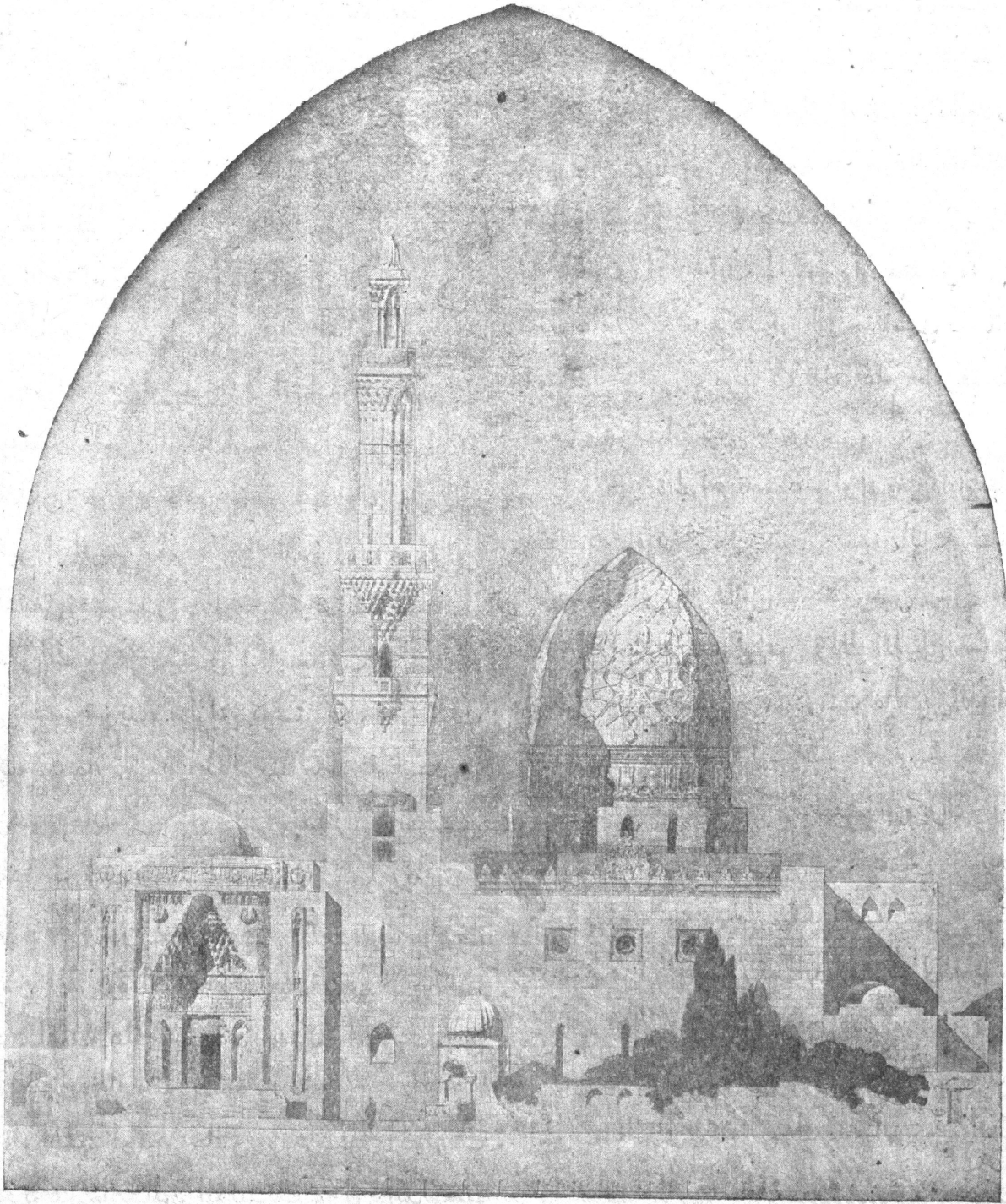
بالفرض اوشبو واقعه سوکره سنده خالد
بن الولید قنده تاریخلر بر کلمه یازمامش
اولسه لر ایدی، تاریخ ایله الفت ایدنار
خصوصا حضرت عمر ایله خالد بن ولید و ابو
عبیده الجراح ترجمه لر ایله آشنا اولان کیسه لر
عزل ماده سینی بویله تصویر ایتمازلر ایدی .

خالد بن الولید عزل ایلمش ایسه کندی
وظیفه سنی، اجرا ده اقتدار سزلغندن دگل بلکه
مالک بن نویره . ماجرا سند حضرت عمر نڭ
دلگیر اولدیغی هم ده بر قدر ابرکن قوللی
اولدیغی سببندر . یوقسه خالد بن الولید
عسکرلک طوغر و سنده، دگل حضرت ابوبکر دن،
حتی عصر نبویه برارلق کوسترمکله فخر کائنات
افندمز حضرتلرینڭ ثنالرینه مظهر اولمشدر .
صوغش حاللری، یوزلر و بیکنلر ایله نفرلردن
زیاده، ترتیب و اداره گه مقتدر امیرلر گه توقف
ایلر. مجاهدین اسلام، حرب احوالنی عارف
اولان امیرلره انڭ محتاج اولدقلری بر مملکت
و بر ساعتده عادی نفر درجه سنده اولان ذاتدن
نه صورتله فائده لنه بیلسون ؟

ایشته اوشبو حاللرنی فکرلمش آدملر نڭ
هیچ بری خالد بن الولیدنڭ عزل ایلمکینه
«عادی نفر درجه سنده اولوب قالدی» معناسی

پتر بورغ جامعی نك رسمى

پتر بورغده سالنه چوق جامع شریف بنا۔ جمعیتی واسطه سبیل پتر بورغده مسابقت* اعلان
سینه پرویقت حاضر لر ایچون آرختکتور لر ایدلمش؛ ایدی.

پتر بورغ جامعی ایچون حاضر لشمش پرویقت لر دن «آرایسکی» اسمنده اولان بریسی.

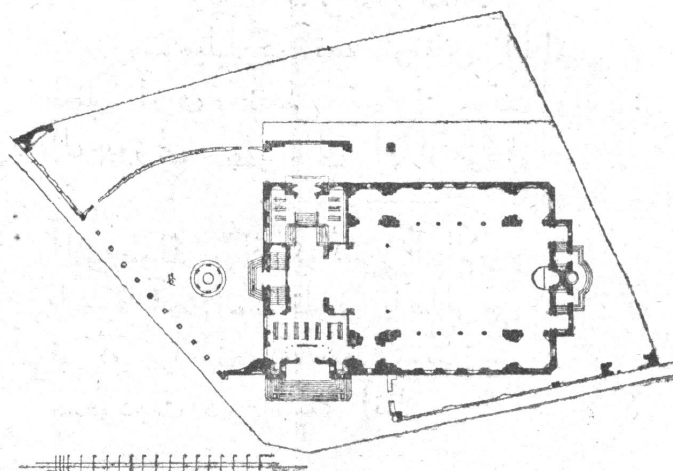
پروېقت گرچه برنچى درجه گه كرتلسه ده، بعضى قصورلى طابلمشدر. مثلا: نورلى پنازلىرى آره سنده مناسبت پك كامل توگل، كرىله طور غان بىرى قارا كغوراق، آياق كېوملىرى اېچون قوبوله چق اشقابلرغە اورن اوڭغاپسزراق وسائره بعض اشلانوب پىنگان بىرلى بار.

پروېقت باصارغە مسابقت اعلان ايتلگان شرطلر او شېولردىن عبارت ابدى:

مسجد بىر، ياكە ايكى مناره لى اوله چق. بنا نك قبه لى بولووى مطلوب. بنا نك استىلى شرق اصو لىنك اوله چق. بنا ده جانلى نرسه لرنك

صورتلىرى بولو نمايه چق. برنچى قاننده نماز اوقور اېچون بولغان بوش اورننك زورلىقى ۲۰۰ مربع سارېن قدر اوله چق وسائره بعض پقت گه، درجه لرىنه نسبت ايله بولو بېرر اېچون، اوچ مڭ صوم مكافات تعيبن اولنمشدر. «شورا» نك كېله چك نومرلرنده، مكافات آغان پروېقت لرنك باشقه لرى ده درج اولنور.

شوكا مجموعى ۴۵ نورلى پروېقت حاضر لىمش اولوب، ۳۵ دانه سى پىتر بورغدىن و ۱۰ دانه سى چىت شىهرلردىن كلىشدر. مخصوص قامىسيه طرفندىن تعقيق ايدلگاندىن صوك بو پروېقتلر بىر نيچه درجه گه آيرامش اولوب، برنچى درجه اورن طوتقانلىرى اوشبو اسمده گېلر بىر:

پىتر بورغ جامعى نك پلانى

- « مملوك »
- « سىرقند »
- « آرابىسكى »
- « لا اله الا الله »
- « الحكم لله »
- « يولدزلى آلتون آى »

ايكنچى درجه ده گېلىرى بونلردىر: « تېمور » اوچ نصف بىر » و او

چونچى درجه ده گېلىرى: «جامع» و «عبدل» اسملرنده گېلر.

«شورا» نك اوشبو نومرنده درج ايدلمش پلان و رسم «آرابىسكى» اسملى پروېقت نك پلان و رسمى اولوب، خود ووزنىك و آرخىتكىنور، غراژد انسكى اينزه نىر واسپىلېوف طرفندىن حاضرلمشدر. آرخىتكىنورلر قامىسيه سى طرفندىن بو

اشار:

لذتلی حیات.

دنباده حیاتکه لذت ویره ن
بیوک نسب یا خود بیوک منصبیدر،
یا ایسه بقون دنیا انسانلری -
آه واه اینوب ایزلاب یورگان مقصد میدر؟
یاکه ملا اولوب کورگان صفالرمی،
میلیون - میلیارد آچه طوتقان آنالرمی،
طاتلی آزق، نفیس کیملر، بیوک اوپلر؛
آل یوزلی جاذبه لی آپالرمی؟

آلار صولک موک کوکلنی آچالارمی؟
یا خود آچی حسرتلرنی باصالرمی؟
قبرکه کرگانچه گه چاقلی سیننی -
مسعودیت دریا سیننه آنالرمی؟

آلار توکل حیاته هیچ لذت ویره ن
بلکه بر آلدالا وچی بو باوغنه،
طوغروسن ایتمه سکا ای قرنداش!
(دقت ایتم، قلاغک صال او باوغنه):
لذت ویرور: مطبوعه آت (۱) اویناتوب
تاریخدن اورون آلمق مقصدیل -
ملنه پهلوواندی کوکراک کیروب
خدمت ایتمک طوغری (برنق) مسلك ایله.

بولدتنی کوره آلمی آچه جیوب،
میدال طاققان حاکم لرده، پاشا لرده،
شوند. لذت، شوند. قه مد، شوند. به مد.
شول انسانغه اثر ایتماس جفالرده.
بولور آتکا اوشبو دنیا مثل جنت،
یوزی نورلی، قلبی زنجین، کوکلی هم شاد
اوزی اولور، سویاکلری چرور - بتار
اسمی همان احترامل ایدیلور یاد.

«ظریفی البشیری»

تعلیم و تربیه

تعلیم و تربیه

معلمنك و اجباتی تعلیمنك لذتی

بالالرنك مکتبیدن چیغوب اوپلرینه گروه گروه بولوب قایتقلرینی قاراب طورو، نه قدر حضور ونه قدر جاننی سپوندرمکده اولان بر اهدر. بالالرده تحمل آز اولدیغندن کونلر بویو مکتبنك نظامی تختنده قصلوب قالو بیک آغردر. شونك ایچوند مکتبیدن بوشانغاچ اوینارلر، سیکرشورلر، قهقرشورلر. مکتبه ینه بر مخلوق واردرکه، بونك ایچون مکتب حالی بیکرک آغردر؛ اولده کونلر بویو دورت استینه آراسنده قبالی اولدیغی حالده بالالردن مرکب جیش عظیم ایله محاربه ده دوام ایدن و آنلر نك طاوشلرندن قولقلری صانغراو اولور درجه که کیلگان، مکتب نظامنی اهتدال اوزره معافظه قیلورغه طرشوب اوزی اوچون لذتی یوق نیچه کره لر تکرار قیلنغان درسلرنی بار قوتی ایله آکلانورغه چبالانغان معلم افندیدر. اوفوچی افندیلر بو تصویرنی کوررک :

«اویل ایسه اوفتوده نیندای لذت وار؟ دیمک که اوفتو عذابدن باشقه بر نرسه دگلدر!»

دیه تعلیمدن اخلاصلری سونوب مکروه کورو احتیسالاری واردر. شیهه یوق اگر تعلیمده

بعض شرطلرغه رعایت ایدلماز ایسه لذت یر بنه نفرت طاوغار. معلم وبالالرغه مکتب بردار هذاب و آنك ایچنك اولان علوم آلت عقاب کبی کورنور. ایشته مکتب بردار راحت اولمق ایچون معلم اوشبو شرطلرغه رعایت ایدرکه نبوشلیدر:

اولا معلم اولان ذات بالالر آراسند طایاق چبق کبی قوه جبرییه ایله دگل، بلکه سلطه ادبیه ایله حکم پورتورکه قادر اولسون. چونکه بالالرده عقل وتمیز واردر، بیوکلر لطف و مرحمتدن نیچوک اثرلنورلر ایسه کچوکلرده شونك کبی متأثر اولورلر. قوه جبرییه ایسه بالانی معلمدن نفرتلندر، کوندن کون آرالرینه صالحونلق توشوب بالانك معلمه دشمنان کوزی ایله قاراوینه سبب بولور. البته هر مخلوق اوزندن قوتده کیم بر مخلوققه سلطه وقوه سنی اظهار قیلونی سه وه در. لکن قوه ادبیه ایله غالب بولو تربیه بابنده الك کورکام والك مطلوب اهدر. بویل غلبه ده انقیاد قیلوچینك هددی آرتقان صایون عامله لذت آرتوب کوکلی اوسار. انگلیز مشاهیرندن بری «قوه ادبیه حاضرگی کونک بتون متمدن مللارنك حکومتنی اداره قیلیمده در، ملتلر آراسنه فضیلت و تمدن اورلغنی نشر ایدر ایچون قوه ادبیه کافیدر،

معلم ننگ جواب ویروب طور مقیده خطادر.
بلکه آنلرنی تعریض یوالو اولورینه طابشرر،
گوزل جواب ویرکانلرینه رحمتلر او قور. اشته
بو طریقه شاگردلرده بر لذت برحس آر تور
همده بلورگه آرزو حاصل اولور.

معلم اولان ذات هافل قوانین صحیبه نی
بیک بخشى عالم اولورغه همده امیدسز بر
حالهک توشمازک درجه ده همئلی، آچوبنی بوتار
درجه ده شجیع، حلیم هر آغر لفته فارشو ته، ملی
اولورغه تیوشدر. بو صفاتلر ایله زینتلیگان
بر معلم تعلیم بولنه کرر ایسه یوقاروده سویلد
کم آغر لقلره اوچراپ کندوسنی هم صاف
قلبلی بالالرنی هلاک ایتبه چکدر.
ق. اگرچی.

بزه مکتبلر .

معارف نظارتی قولنده ایرلر وقزلر
ایچون ۳۲۲ گیمنازیه، پروگیمنازیه وربالی
مکتبلر؛ ۱۰ تیخنچسکی مکتب، ۷۵۰ غارا
سکوی (بونک ۵۵ شی قزلرغه مخصوص)؛
ابتدائی هنر مکتبلری ۸۱؛ ابتدائی اشقوللر
۱۶ مک ۴۱۸ عدد در.

بوندن باشقه «یرلر» نظارتینک ۲۰۰؛
تیمر یول و تجارت مینبسترستوالر پنگ ۴۲۵
اسپیتسبالنی مکتبلری بار.
سینود قولند ایسه ۴۳ مک ۴۰۷ چیرکاو
هم محله مکتبی باردر.

563

ناشرلوی: محمد شا کر و محمد ذاکر امیفلر
محرری: رضا الدین بن فخر الدین.

نوه جبریه بر آرتمسز اداره گه صالح اولور
ایسه ده اساسی چرکدر، بزنگ آراده همه
شاگردلرنی اوز اختیارلری ایله عملگه
کوندررلک و قیلرینه سرور طبیعی و بررلک
مقتدر معلبلر اولور ایسه بیوک و کچوکلرمز
آراسنک فسوت یاشامز، سلطه ادبیه ده
اوشبودر. یعنی بر آدم افعال حسنه ونصیعت
جمیله سی ایله اثرلندر مکدر» دبیش.

ایکنهسی ده معلم، شاگرد ننگ قلبنی
شاد طوتارغه تیوش. چونکه بو کچکنه
مملکتنگ حاکمده معلم افندیدر. حاکم
گوزل اخلاقی، انصافی اولور ایسه رعیه ده
آنک کی اولور. اجتهاد ابد نلرگه رحمتلر
اوقور هر وقت قیلرنی روحلندرر، آز
زمان ایچنده مکتب، معلم و شاگردلرنک
شادلق ایچون صالحان بورطی بولوب کیدر.
معلم افندیکه لذت و راحت ویرن شیلر
نگ بریک ملتنگ نجاج و ترقیسنی فکرلمکدر.
چونکه ملتنگ ادبی هم مادی ترقیسی یاشلر
نگ همتنه توفیق ایدر. ملتنگ الک اوست
طبقه فه چبغوینه کفیل اوقلری شول ملتنگ
یاشلریدر. تاریخنگ الک اهمیتلی قسمی ده
ملتنگ یاشلرینک نار یخیدر.

معلم افندی اوقومقده اولان درسلرنده
استعدادی بخشى اولوب ویره چک درسلرینی
تدقیق ایدر هم شول موضوعده کوب کتابلر
مطالعه ایدرک ذهننده گوزل صورنده ترتیب
و تنظیم قیلدقدن سوگره شاد اولدیغی حالده
شاگردلرنک همتلرینی آرتدرر روشده
آکلانیه اجتهاد ایدر.
شاگردلرنک هر سوالرینه فارشو

اوارەون :

•• عەسى يياراميه باشلاندى . بوندن سوڭ رەتب ار سال اولنور .

•• عبد الخبير افندى گە : يوموشكز حقتە خصوصى مکتوب صور مشسگز . اگرده

وقت مساعد اوله ايدى ، ممنون اولارق يازلنور ايدى ، فقط فرصت يوقدر عفو

بيورگز! استاوروپول اوبازنده ك . ر . افندى جنابلرينه ده عذر و جواب اوشبودر .

•• «پاولودار» شهرنده امام و مدرس عبد الغنى افندى گە : نعت الله حاجى تر

جههسى ۳نچى جلد «آثار» ده درج او لنده چقدر . بر وقت ايله باصلور ، صبر ايدگز! (الصبر من الرحمن) .

•• زلاتاوست اويازى عبد الرحمن افندى گە : ترجمه گز ، كبل چك نومبر لر نك بونده باصلور .

•• بلباي اوبازنه «معلمه» گە : شعرگز يارارلق دگل ومع ذلك اهتهاد ايتسه گز

بلکه بر وقت گوزل سويلر گه ده بيلورسز «من جد وجد» ديپورلر .

•• عبيد الله افندى گە : اوز نوبتى كلد يکنده شعر لر گز درج اولنور .

•• «خيوه» ده معهد توفيقى افندى گە : درج اولنور ، شول بابده دهى ارسال ايلر اولسه گز تشكر ايله قبول ايدلنور .

•• معلم حسن افندى گە : «شورا» حقتە خبر خوا هلقگزدن ممنون اولدق مشور -

تگزدن ده استفادة ايتسه ك كرك . بوندن سوڭ هم يازوب طورسه گز گوزل اولور .

•• عبد المطلب افندى گە : «ادبيات اصطلاحلرى» نام مقاله گز آخر لرى كلد -

يکندن سوڭ باصلور .

•• «قولجه» شهرنده ولى شاه افندى گە رساله گز زاکازنوى اولارق پوچته ايله اوزگزه ييارلدى .

•• «سهر» شهرنده شوبد اللين افنديگه : ترکيا غزتە لر ينك هر برى گوزل لندى ، چوق مهم شيلر بازارلر . اراده الك جدى

بازانلرى شمد بلك «ميزان» ، «طنين» ، «غزته» اسمنده اولان غزتە لر در .

آبونە لرى بيللق ۱۸ صوم مقدارنده در . فقط چيتدن كلكمده اولان غزتە لر ينك

يارومى قدر بوغالادر . بونك سببى اداره لرده و پوچته لرده دگل ، بلکه باشقه

بربرده در . اوشبونك ايچون بز کنديمز الك مهم اولان اجنبى مجموعە لر ينى زاکا

زنوى اولارق آلدن مقده مز .

•• نصر الدين حضرت گە : «شورا» كلمهسى عربلر عادتنده «شورى» رسمى

ايله يازلور ايسه ده بز ترکيا اديبلرى طرفندن قبول اولند يغبينه كوره «شورا» رسمنده

يازدق . صورت حقتە اولان بحثلر گز آگلاشلىدى .

اگرده على الاطلاق صورت استعمالى و بورتنده صورت طوتمق حرام اولور ايسه

بتون دنيا مسلمانى آراسنده شهادتى مقبول اوله چق بر آدم فالماسه كرك .

کند يگز ارز خانه گزنى بر تفتيش اينوب چيقار اولسه گز کور رسزه بوندن

خالى اوله ق ممکن دگل . آچه سر طورە آلورسز ، بو بلا دگل ، فقط اوکازسز نيچوك

طورە آلورسز ؟ حالبوکه اوکازلر ده قوش صورتلرى اولنور .

•• «بيروت» شهرنده «الاحوال» اداره سينه : مکتوبگز آلدنى . مبادلە اولارق

۱۵ نچى نومبرندن اهتبارا «شورا» جهو -

10/20 1908 44

بو نومير «شورا» نك مندرجهسى :

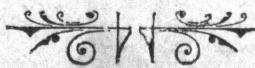
- صفاگرى خان . (قزان شهرنده) .
- آمرىقا فكلرى . (فيل . تيمر . صوتامچيلرىنك سوزلار) .
- پيغمبرمز مكتوبى حقناده . ومكتوبنك رسمى .
- روسيدده ايناروديس مكتبلرى . ف . ك .
- قولجه سلطانلغى وتارانچيلر كيملىر؟ مترجم : ع . ف .
- اسلاميت وعدالت . م . حليم ثابت .
- عثمانلى ادبياتى . (فضولى . نوچى بك) . ف . ك .
- بالانك اير وقز بولمقى . مترجم : ى . و .
- ايلك اسلام آقچهسى .
- پيتربورغ جامعسى رسمى .
- لذتلى حيات . (شعر) ظريف البشيرى .
- معلمنك واجباتى . تعليمنك لذتى . مترجم : ق . اگرچى .
- بزده مكتبلر .

1944
595

7894

24 195

بره ملب ۲۰ تين - استانبولده نسخهسى ۱۰۰ پارە .

اورنبورغ

« كرىهوف ، هسينوف و شر كاسى » نك پاراواى مطبعهسى .

۱۹۰۸